

İVAN SERGEYEVİÇ
TURGENYEV

KLARA MİLİÇ

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN: CEREN DURUKAN AKYÜZ

TÜRKİYE \$ BANKASI

Kültür Yayınları

Genel Yayın: 4337

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyuluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

IVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV
KLARA MİLİÇ

ÖZGÜN ADI
КЛАРА МІЛІЧ

ÇEVİREN
CEREN DURUKAN AKYÜZ

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2017
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
KORAY KARASULU

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
NEBİYE ÇAVUŞ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

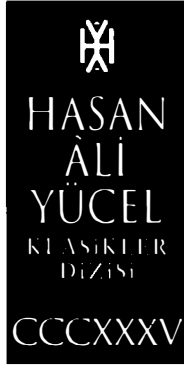
1. BASIM, KASIM 2018, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-643-4 (CİLTİ)
ISBN 978-605-295-642-7 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
KERESTECİLER SİTESİ FATİH CADDESİ YÜKSEK SOKAK NO: 11/1 MERTER
GÜNGÖREN İSTANBUL
Tel: (0212) 637 04 11 Faks: (0212) 637 37 03
Sertifika No: 22826

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında
gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla
çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

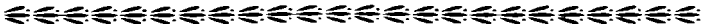

İVAN SERGEYEVİÇ TURGENYEV

KLARA MİLİÇ

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
ÇİREN DÜRKAN AKYÜZ

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Klara Miliç Üzerine

19. yüzyıl Rus edebiyatının en önemli yazarlarından ve realizm akımının temsilcilerinden biri olarak kabul edilen İvan Sergeyeviç Turgenyev'in eserleri yaşadığı dönemin Rusya'sındaki toplumsal hareketlerin çarpıcı bir kroniği niteliğini taşımaktadır. Bu yüzden Turgenyev için "Rus yaşamının vakanüvisi" ifadesi kullanılır. Turgenyev'in 1882 yılında kaleme aldığı ve son eseri olan *Klara Miliç* yazarın toplumsal meselelerden uzaklaşıp mutluluk, aşk, acı, ölüm ve varoluşun anlaşılmasız sırları gibi insanlığın sonsuz meselelerine odaklandığı "Gizemli Hikâyeler" olarak adlandırılan seriye girer.

1883 yılında *Vestnik Yevropı* adlı dergide yayımlanmak üzere derginin editörü M. M. Stasyuleviç'e gönderilen hikâyenin ilk adı *Ölümden Sonra*'dır. Eserin adı Turgenyev'in derzasıyla editör tarafından *Klara Miliç* olarak değiştirilmiştir. Bir kısmı yazarın sağlığında olmak üzere *Klara Miliç* Fransızca, Almanca, İngilizce gibi birçok dile çevrilmiştir. Dili-mizde ise ilk çevirisi aynı adla 1943 yılında Güven Yayınevi, ikinci çevirisi ise 1944 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanmıştır.

Turgenyev kendisine anlatılan gerçek bir olaydan esinlenerek yazdığı eserde birçok açıdan açıklanamaz, esrarengiz doğaya sahip bir his olarak betimlediği aşkı, bu hissin çeşitli yönlerini ve insanın iç dünyasındaki etkilerini, belki de

hastalığıyla perçinlenen ve giderek daha fazla kafa yorduğu ölüm ve ölümden sonraki yaşam motiflerini mistik bir olay örgüsü içinde, fakat insan ruhundaki tesirlerine dair yaptığı gerçekçi gözlemlerini aktararak çarpıcı bir anlatımla işlemiştir.

* * *

Klara Miliç Rusçadan Türkçeye çevrilirken Turgenyev'in Polnoe Sobraniye Soçineniy i Pisem v 30 Tomah'tan Tom Desyati cildindeki Povesti i Rasskazy bölümünde yer alan metin esas alınmış, bazı hususların daha iyi anlaşılması için açıklayıcı dipnotlar kullanılmıştır.

Ceren Durukan Akyüz, 2017

I

1878 yılı ilkbaharında Moskova’da, Şabalovka Caddesi’ndeki küçük ahşap bir evde yirmi beş yaşlarında Yakov Aratov isimli genç bir adam yaşıyordu. Elli yaşını biraz geçkin, hiç evlenmemiş halası Platomida İvanovna da onunla birlikte kalıyordu. Ev idaresi ve harcamalar onun sorumluluğundaydı, zira Aratov bu işlerden hiç anlamazdı. Halasından başka bir yakını da yoktu. Bundan birkaç yıl önce T... ilinde varlıklı sayılamayacak bir asilzade olan babası oğlunu ve hep “Platoşa” dediği –ki yeğeni de onu böyle çağırırdı– Platonida İvanovna’yı yanına alarak Moskova’ya taşınmıştı. İhtiyar Aratov o zamana kadar yaşadıkları köyü geride bırakarak bizzat eğittiği oğlunu üniversitede okutmak amacıyla Moskova’ya taşınmış, uzak semtlerden birinde kelepir bir ev satın almış ve bütün kitapları ve “malzemeleriyle” buraya yerleşmişti. Çok fazla kitap ve malzemesi vardı; nihayetinde bilgili, okumuş bir adamdı... Komşulara göreyse tam bir antikaydı. Dahası aralarında ona büyücü derlerdi, hatta bir de lakabı vardı: “Böcekçi”. Kimya, mineraloji, entomoloji, botanik ve tıpla ilgilenir, gönüllü hastaları kendi hazırladığı otlar ve metal tozları ile Paracelsus’ metoduyla tedavi ederdi.

• Paracelsus (1493-1541): İsviçreli doktor ve kimyager. 16. yüzyılın önemli bilim insanlarından ve modern tıbbın kurucularından biri sayılır.

Bahsi geçen bu tozlarla çok sevdiği, biricik oğlunun annesi, genç, güzel, fakat oldukça narin karıcığını mezara sokmuştu. Oğluna da annesinden miras kalan anemi ve vereme yatkınlık teşhisi koymuş ve yine bu tozlarla onun sağlığını da kuvvetlendireyim derken ziyadesiyle bozmuştu. Büyücü olarak anılmasının sebebi ise kendini ünlü Bryus'un* dolaylı da olsa torunu olarak görmesiydi, zaten oğlunun adını da ona ithafen Yakov koymuştu. Aslında “iyi huylu” bir adamdı, ancak melankolik, ağırkanlı ve çekingendi; gizemli ve mistik şeylere pek meraklıydı... Fısıltıyı andıran bir “Ah!” onun mutattı nıdayıdı; Moskova'ya taşındıktan iki yıl sonra dudaklarından dökülen bu nidayla hayata gözlerini yummuştu.

Oğlu Yakov görünüş olarak çirkin, biçimsiz ve hantal bir adam olan babasına benzemiyordu; daha çok annesini anımsatırdı. Aynı zarif ve sevimli hatlar, aynı ipeksi kül rengi saçlar, aynı küçük, kemerli burun, dolgun, çocuksu dudaklar ve iri, gür kirpikli, yeşil-gri renkli, mahzun bakışlı gözler. Ancak huyu babasına çekmişti. Babasına benzemeyen yüzünde onun ifadesinin izlerini taşıyordu. İhtiyar Aratov gibi (elli yaşını göremeyen bir adama ihtiyar demek zor olsa da) çökük bir göğsü ve kemikli elleri vardı. Yakov babası henüz sağken üniversitenin fen fakültesine girmişti. Ancak tembelliğinden değil, üniversitede evdekinden daha fazlasını öğrenemeyeceğini düşündüğünden birinci sınıfı dahi bitirmedi. Bir işe girme niyetinde olmadığından diplomayı da önemsemiyordu. Arkadaşlarıyla kaynaşmaz, yeni birileriyle tanışmaya yanaşmazdı, özellikle kadınlardan uzak dururdu, kitaplarına gömülü yalnız bir yaşam sürerdi. İnce ruhlu tabiatı ve estetiğe düşkünlüğüne rağmen kadınlardan uzak dururdu. Çok şık, İngiliz malı bir albüm dahi edinmişti (ne ayıp!) Sayfaları süsleyen büyüleyici güzellikteki Gülnar ve Medora** tasvirle-

---

* Yakov Vilimoviç Bryus (1670-1735): Büyücülüğüyle ün salmış Rus devlet adamı, askerî diplomat.

** Gülnar ve Medora: Lord Byron'un *The Corsair* eserinin kahramanları.

rinden kendini alamazdı. Ancak doğuştan gelen utangaçlığı ona mütemadiyen engel olurdu. Evde babasının da çalışma ve yatak odası olarak kullandığı odada kalıyordu; hatta babasının son nefesini verdiği yatakta uyuyordu.

Hayattaki yegâne dayanağı, daimi dostu ve yoldaşı, günde on kelime bile etmediği, ama onsuz bir adım dahi atmadığı halası Platoşa'ydı. Bu uzun suratlı, uzun dişli, soluk benizli, donuk bakışlı kadının kederli midir, endişeli midir anlaşılmayan, sabit bir yüz ifadesi vardı. Üzerinden çıkar-
madığı gri elbisesi ve aynı renkteki kâfur kokan şalıyla bir gölge misali sessiz adımlarla evin içinde dolanır, iç geçirir, dualar mırıldanırdı. Özellikle de iki sözcükten ibaret en sevdiği duasını: "Yardım et Tanrım!" Ev idaresi konusunda çok becerikliydi, tek bir kapık dahi ziyan etmez, bütün alışverişi kendi yapardı. Yeğenine âdeta tapıyordu, sürekli yeğeninin sağlığı için tasalanır, kendisi için değil, onun için her şeyden endişe duyar, böyle anlarda hemen usulca yeğenine yanaşıp ya yazı masasının üstüne bir fincan bitki çayı bırakır ya da pamuk gibi yumuşak elleriyle onun sırtını sıvazlardı. Yakov bu ihtimamdan rahatsızlık duymuyordu; bitki çayına dokunmasa da minnettar bir edayla başını sallardı. Öte yandan sağlığıyla böbürlenecek hali de yoktu. Son derece hassas biriydi, sinirleri zayıftı, evhamlıydı, çarpıntıdan ve ara sıra da nefes darlığından muzdaripti; babası gibi o da doğada ve insan ruhunda bazen gözle görülebilen, ancak akıl erdirmenin mümkün olmadığı bazı gizemlerin var olduğuna, bazen de müspet ancak çoğunlukla hayra yorulamayacak birtakım güçlerin tesirine inanırdı. Tabii ki bilime, onun üstünlük ve önemine de itimat ederdi. Son zamanlarda fotoğrafçılığa merak salmıştı. Bu iş için kullanılan malzemelerden yayılan koku yüzünden ihtiyar halası yine kendisi için değil, Yaşa'sı için endişeleniyordu. Fakat Yaşa yumuşak tabiatının yanı sıra inatçıydı da. Kendini kaptırdığı bu uğraşı bırakmak niyetinde değildi. Platoşa ise buna boyun eğiyor, yeğeninin

iyota bulanmış parmaklarına bakarken eskisinden daha sık iç geçirip mırıldanıyordu: “Yardım et Tanrım!”

Yakov daha önce bahsedildiği gibi arkadaşlarından uzak dururdu. Fakat onlardan biriyle, bu arkadaş üniversiteden mezun olup pek mesuliyetli sayılamayacak bir işe girdikten sonra dahi sık sık bir araya gelirdi. Dediğine göre mimariyle yakından uzaktan bir ilgisi olmasa da bir şekilde Kurtarıcı Mesih Katedrali’nin inşasında çalışırken bulmuştu kendini. Ne gariptir ki Aratov’un Kupfer soyadlı bu biricik arkadaşı Alman olmasına rağmen öyle Ruslaşmıştı ki tek kelime Almanca bilmez, üstelik Almanlara da ağzına geleni söylerdi. Bu arkadaşın görünürde Aratov’la pek bir ortak yanı yoktu. Siyah kıvrıkcık saçlı, al yanaklı, ufak tefek, neşeli ve konuşkan olan bu zat Aratov’un köşe bucak kaçtığı karşı cinse de epeyce düşküncü. Kupfer, Aratov’un evinde sık sık kahvaltı ve öğle yemeğine misafir olurdu. Hatta varlıklı biri olmadığı için ondan küçük miktarlarda borç da alıyordu. Ama bu teklifsiz Alman, Aratov’un Şabalovka’daki ücra evinin kapısını bu yüzden çalmıyordu. O belki de dışarıda her gün karşılaştığı ve tanık olduğunun aksine, Yakov’un tertemiz ruhuna ve “ideallğine” hayrandı. Belki de genç adamın “ideale” olan bu meyli nihayetinde Alman kanından ileri geliyordu. Yakov ise Kupfer’in safiyane açıkyürekliliğini seviyordu. Tabii bunun dışında Kupfer’in müdavimi olduğu tiyatrolar, konserler ve balolar hakkında anlattığı şeyler, yani Yakov’un girmeye hiç cesaret edemediği yabancı bir dünyanın hikâyeleri –bütün bunları bizzat tecrübe etme arzusu uyandırmasa da– gizliden gizliye onu meraklandırıp bu genç münzeviyi heyecanlandırıyordu. Platoşa ise Kupfer’i hoş görüyordu. Gerçekten onu haddinden fazla teklifsiz bulsa da Kupfer’in sevgili Yaşa’sına samimiyetle bağlı olduğunu hissettiğinden bu gürültücü misafire göz yummakla kalmıyor, güler yüz de gösteriyordu.

II

Yukarıda bahsettiğimiz zamanlarda Moskova’da dul bir Gürcü prenses bulunuyordu. Müphem hatta neredeyse şüpheli bir şahsiyetti. Kırkına merdiven dayamıştı, muhtemelen gençliğinde artık solmak üzere olan Doğulu güzelliğiyle göz kamaştırıyordu; şimdiyse pudralanıyor, allık sürüyor ve saçlarını sarıya boyuyordu. Hakkında çok çeşitli, pek de lehte olmayan karanlık söylentiler dolaşıyordu; kocasının kim olduğunu bilen yoktu, herhangi bir şehirde uzun süre yaşamışlığı da yoktu. Ne çocuğu, ne de malı mülkü vardı; yine de borç harç rahat bir yaşam sürüyordu; çoğunluğu gençlerden oluşan karışık bir topluluğu ağırladığı, nasıl derler, bir salonu vardı. Evindeki her şey –kılık kıyafeti, mobilyaları, masasından tutun da faytonu ve hizmetçisine varana dek– düşük kalitenin, sahteliğin ve eğretiliğin izlerini taşıyordu. Ancak görünüşe bakılırsa ne prenses ne de konukları bundan daha iyisini istiyorlardı. Prensес müzik ve edebiyata hayranlığı ve sanatçılara verdiği destekle ün salmıştı; gerçekten de bütün bu “meselelerle” büyük ve gayet samimi bir hevesle ilgileniyordu. Hiç şüphesiz damarlarında akan kan estetik coşkusuyla doluydu. Ayrıca oldukça cana yakın, nazik biriydi, kibir ve yapaylıktan uzaktı, –pek çokları aklından geçirmese de– özünde iyi, yufka yürekli ve mütevazıydı... Bunlar nadir

rastlanan, kıymetli vasıflardır, özellikle söz konusu bu tür insanlarsa! Bir keresinde sivri akıllının biri onun için şunları söylemişti: “Bomboş bir kadın! Fakat kesin cennetlik! Zira her şeyi affediyor ve kendi de affedilecek.” Yine gıyabında herhangi bir şehirden ayrıldığı zaman ardında bıraktığı alacaklıları kadar yardım ettiği kişilerin de çok olduğu söylenirdi. Yufka bir yürek istediğin gibi bükülür.

Beklendiği üzere Kupfer’in yolu da bu eve düşmüştü ve Prenses’le yakın bir ilişkisi vardı. Kötü niyetlilerin dedikolarına bakılırsa bir hayli yakın hem de... Kupfer’ondan yalnız arkadaşça değil, aynı zamanda saygıyla da bahsediyor, ona “altın kadın” –nasıl yorumlarsanız artık!– diyor, sanat sevgisine ve sanat anlayışına çok güveniyordu! Bir gün Aratovlarda bir öğle yemeği sonrası sözü Prenses ve davetlerine getirip keşif kurallarını bir kereliğine de olsa çiğnesin ve onu prensese takdim edebilmesi için kendisine izin verin diye Yakov’u ikna etmeye çalıştı. Yakov başta dinlemek bile istemedi.

— Takdim deyince ne kastettiğimi sanıyorsun yahu? – dedi Kupfer sonunda.– İşte tam da üstündeki bu günlük ceketle seni alacağım ve Prenses’in davetine götürüleceğim. Orada adabımuâşerete kimse bakmaz kardeşim! Hem sen bilim insanısın, edebiyatı ve müziği de seviyorsun –Gerçekten de Aratov’un çalışma odasında ara sıra eksik yedili akorlar çaldığı bir piyanosu vardı.– Onun evinde insan bunlara doyuyor! Orada pek hoş ve naif kimseler tanıyacaksın. Ayrıca senin yaşlarında ve senin gibi. (Aratov başını eğdi ve “Aman sen de!” dermiş gibi bir el hareketi yaptı.) Evet! Tam da senin gibi birinin kendini cemiyetten bu kadar mahrum bırakması olacak iş değil! Seni generallere götürmüyorum ya nihayetinde! Ayrıca hiç general tanımam! İnat etme cancağızım! Ahlak güzel ve saygın bir şey elbet... Ama bunu riyazete vardırmak neden? Manastıra kapanacak halin yok ya!

Aratov ayak diremeye kararlıydı ama Platonida İvanovna, Kupfer'in yardımına yetişti. "Riyazet" in ne demek olduğunu tam anlamasa da Yaşa'sının biraz keyiflenmesinden, yeni insanlar görüp kendini göstermesinden bir zarar gelmezdi. "Üstelik," diye ekledi, "ben Fyodor Fyodoriç'e güveniyorum. Seni kötü bir yere götürmeyecektir!" Platonida İvanovna'nın bütün bu emin tavırlarına rağmen kaygılı gözlerle baktığı Kupfer, "Onu size tüm masumiyetiyle geri getireceğim," diye bağırdı. Aratov kıpkırmızı kesilmişti, ama daha fazla karşı çıkamadı.

Bütün bunlar ertesi gün Kupfer'in onu alıp Prenses'e götürmesiyle son buldu. Fakat Aratov orada uzun süre kalmadı. İlk olarak Prenses'in evinde beyler ve hanımlardan oluşan yirmiye yakın davetli vardı, belki iyi kimselerdi ama sonuçta yabancıydılar, sohbet etmeye çok mecbur kalmadıysa da –bu onu en çok korkutan şeydi– çekiniyordu. Dahası ev sahibesinin güler yüzlü ve sade karşılamasına rağmen ondan hoşlanmamıştı. Her şeyi ona itici gelmişti: boyalı yüzü, kıvrıkcık saçları, biraz kısık ve hep aynı tondaki konuşması, tiz kahkahası, gözlerini yukarıya doğru devirme şekli, abartılı dekoltesi ve çok sayıda yüzüğün takılı olduğu, pürüzsüz ve dolgun parmakları!.. Aratov bir köşeye çekilmiş, birini dahi seçmeden davetteki yüzlere hızlıca göz gezdiriyor ya da gözlerini ayırmadan kendi ayaklarına bakıyordu. Sonunda kaşını çatarak tuttuğu monokl gözlüğüyle ayyaş suratlı, uzun saçlı bir sanatçı piyanonun başına geçti, büyük hareketlerle ayağını pedala ve ellerini tuşlara koyarak fazlaca bir ciddiyetle Liszt'in Wagner temalı bir fantezisini çalmaya başladı. Aratov daha fazla dayanamadı ve altından kendinin de bir anlam veremediği, ancak manidar, hatta endişe verici bir şeylerin boy verdiği tarifi güç ve can sıkıcı bir izlenimi de yanına alarak usulca orayı terk etti.

III

Ertesi gün Kupfer öğle yemeğine geldi; ancak dünkü davetin üzerinde durmaya niyeti yoktu, hatta Aratov'un zamansız kaçışını bile yüzüne vurmadı, yalnızca şampanya ikram edilen akşam yemeğine kalmadığı için hayıflandı. (Şampanyanın Nijni Novgorod yapımı olduğunun altını çizmeli.) Muhtemelen Kupfer arkadaşını canlandırma fikrinin yersizliğini ve Aratov'un o cemiyete ve o tarz bir hayata uyum sağlayabilecek bir insan olmadığını anlamıştı. Aratov da ne Prens'in ne de dünkü davetin bahsini açtı. Platonda İvanovna bu ilk teşebbüsün başarısızlığına sevin sin mi, üzülün mü bilemiyordu. Sonunda bu tip gezilerin Yaşa'nın sağlığına iyi gelmeyeceğine karar verdi ve rahatladı. Kupfer öğle yemeğinden bir saat sonra gitti ve bütün hafta ortalarında görünmedi. Bunun sebebi tavsiyesinin fiyaskoyla sonuçlanmasından dolayı Aratov'a gönül koyması değildi –zaten kimseye gönül koyamayacak kadar iyiydi,– belli ki kendine bütün zamanını ve düşüncelerini meşgul eden bir uğraşı bulmuştu; zira sonraları da Aratovlara nadiren gelir oldu, dalgın görünüyor, az konuşuyor ve çok geçmeden kayboluyordu... Aratov eski hayatına devam ediyordu, ancak tabiri caizse içini bir kurt kemiriyordu. Aklına sürekli kendinin de tam olarak ne olduğunu bilemediği bir şey geliyordu ve bu “bir şey” Prens'in evindeki davetle alakalıydı. Yine de o

eve tekrar gitmeyi hiç mi hiç istemiyordu ve Prens'in evinde gördüğü topluluk onu her zamankinden daha çok itiyordu. Altı hafta kadar böyle geçti.

Bir sabah Kupfer, bu kez biraz şaşkın bir yüz ifadesiyle Aratov'un karşısına dikildi:

— Biliyorum, –diye söze başladı zoraki bir gülümsemeyle.– O ziyaret hoşuna gitmedi, ama yine de umuyorum ki teklifimi kabul edeceksin... Ricamı geri çevirmeyeceksin!

— Konu nedir? –diye sordu Aratov.

— Şöyle ki, –dedi Kupfer giderek daha da açılarak,– burada zaman zaman hayır amaçlı okumalar, konserler ve tiyatro temsilleri düzenleyen gönüllü bir sanatçılar topluluğu var...

— Prens de katılıyor mu peki? –diyerek konuşmayı böldü Aratov.

— Prens her zaman hayır işlerine katılır, ama mevzu bu değil. Biz bir edebiyat ve müzik sabahı tertitledik... İşte bu sabahta bir kızı dinleme şansı bulacaksın... Sıradışı bir kız! Henüz tam olarak bilemiyoruz: Bu kız bir Raşel mi, yoksa Viardo mu? Birinci sınıf bir yetenek kardeşim! Hiç abartmıyorum. Diyeceğim o ki... Bir bilet almaz mıydın? Birinci sıradan olursa beş ruble.

— Kimin nesiymiş peki bu fevkalade kız? –diye sordu Aratov.

Kupfer kocaman gülümsedi.

— Buna bir şey diyemeyeceğim. Son zamanlarda Prens'in evinde kalıyordu. Biliyorsun ki Prens böylelerini koruması altına alır... Muhtemelen o gece sen de onu görmüşsündür. Aratov içten içe ve hafifçe ürperdi... Ama hiçbir şey söylemedi.

— Taşrada da oyunculuk yapmış, –diyerek devam etti Kupfer,– âdeta tiyatro için yaratılmış. Sen de göreceksin zaten!

— Adı nedir? —diye sordu Aratov.

— Klara...

— Klara mı? —Aratov ikinci kez araya girdi.— Olamaz!

— Neden olamazmış? Klara... Klara Miliç. Gerçek adı değil... Ama ona böyle diyorlar. Glinka'dan bir romans söyleyecek... Bir de Çaykovski'den, sonra da Yevgeni Onegin'den bir mektup okuyacak. Ne diyorsun? Alıyor musun bir bilet?

— Peki ne zaman?

— Yarın... Yarın saat iki buçukta, Ostejenka'daki özel bir salonda... Seni almaya geleceğim. Beş rublelik bileten mi? Al bakalım... Hayır, bu üç rublelik. İşte! İşte bu da program! Tertipçilerden biri de benim.

Aratov düşünceye dalmıştı. Bu sırada odaya Platonida İvanovna girdi, Aratov'un yüzünü görünce birden telaşlandı.

— Yaşa, neyin var? Neden böyle dalgınsın? Fyodor Fyodoriç, ona ne söylediniz?

Ne var ki Aratov arkadaşının halasının sorusuna cevap vermesine fırsat bırakmadı ve hızla ona uzatılan bileti aldı, Platonida İvanovna'ya Kupfer'e derhâl bir beş ruble vermesini buyurdu.

Beriki şaşırmıştı, gözlerini kırptırdı... Ancak bir şey söylemeden Kupfer'e parayı verdi. Yaşa'cığı pek sert bir şekilde buyurmuştu.

— Söylüyorum sana, muhteşemin de ötesinde! —diye haykırdı Kupfer ve hızla kapıya yöneldi.— Bekle beni yarın!

— Gözleri siyah mı? —dedi arkadaşının peşinden Aratov.

— Kömür gibi! —Kupfer neşeyle bağırdı ve gözden kayboldu. Aratov odasına çekildi, Platonida İvanovna ise olduğu yerde kıpırdamadan art arda mırıldanıyordu: “Sen yardım et Tanrım! Tanrım yardım et!”

IV

Kupfer ve Aratov geldiklerinde Ostojenka'daki müstakil evin büyük salonu ziyaretçilerle yarı yarıya dolmuştu. Bu salonda ara sıra tiyatro gösterileri düzenlenirdi, fakat bu sefer ne dekor ne de perde görünüyordu. Sabah dinletisinin tertipçileri köşeye bir sahne yükseltisi, onun üzerine piyano, bir çift nota sehпасı, birkaç sandalye, üzerinde su sürahisi ve bardak olan bir masa koymakla ve bir de sanatçılara tahsis edilen odaya açılan kapıya kırmızı bir kumaş germekle yetinmişlerdi. İlk sırada üzerinde parlak yeşil elbisesiyle Prenses oturuyordu. Aratov güçbela selamlaşıp biraz uzağına oturdu. Kalabalık tabiri caizse renkliydi: Çoğunluğu öğrenci gençlerden oluşuyordu. Tertipçilerden biri olan Kupfer ceketinin manşetindeki beyaz kurdelelerle oradan oraya koşuşturuyor, var gücüyle çabalıyordu. Prenses anlaşılan heyecanlıydı, etrafa bakınıyor, dört bir yana gülücükler atıyor, yanındakilerle muhabbet ediyordu... Etrafı yalnız erkeklerle çevriliydi. İlk olarak sahneye veremli gibi görünen bir flüt sanatçısı çıktı ve pek azimli bir biçimde yine veremli gibi can çekişen bir parçayı zorlukla çaldı, daha doğrusu üfürdü; iki adam "Bravo!" diye bağırды. Sonra oldukça ciddi ve somurtkan tipli, gözlüklü, şişmanca bir bey bas sesiyle Şçedrin'den bir deneme okudu; okuyanı değil, eseri alkışladılar; ardından Aratov'un artık aşına olduğu piyanist sahneye çıktı ve

yine Liszt'ten aynı fanteziyi çaldı; piyanist tekrar sahneye çağrılma şerefine nail oldu. Sandalyenin arkalığında eliyle destek alarak eğiliyor ve her selamlamadan sonra tıpkı Liszt gibi saçlarını savuruyordu. Nihayet, uzun bir aradan sonra sahnenin arkasındaki kapıya gerili kırmızı kumaş kımıldadı, genişçe aralandı ve Klara Miliç belirdi. Salon alkışlarla inledi. Ürkek adımlarla sahnenin ön tarafına doğru yürüdü, durakladı ve büyük, eldivensiz güzel ellerini önünde kavuşturdu, reverans yapmadan, başını eğmeden ve gülümsemekten olduğu yerde kımıldamadan durdu.

Bu on dokuz yaşlarında, uzun boylu, biraz geniş omuzlu fakat endamı yerinde bir kızdı. Yahudi veya çingenelere has esmerlikte bir yüz, gür ve neredeyse bitişen kaşların altında büyük denilemeyecek kara gözler, güzel fakat keskin bir kıvrımı olan ince dudaklar, görünüşü dahi ağır, devasa, siyah bir örgü, hafif kalkık, düz bir burun, dar ve âdeta taştanmış gibi duran hareketsiz bir alın ve küçücük kulaklar... Hepten düşünceli ve hatta sert bir yüz. İhtiraslı ve bildiğini okuyan, çok akıllı ya da saf demesi güç, ancak kesinlikle kabiliyetli tabiatı her halinden okunuyordu.

Bir süre bakışlarını yerden kaldırmadı, fakat aniden silkindi ve dikkatli ama âdeta kendi içine dalmış kayıtsız bakışlarını seyircilerin oturduğu sıralarda gezdirdi. "Ne hüznülü gözler!" dedi Aratov'un arkasında oturan, Moskova'da tanınmış bir memur ve istihbaratçı olan, yüzü Revelli metresleri andıran beyaz saçlı züppenin biri. Züppe aptalın tekiydi ve aptalca bir şey söylemek istemişti... Ama söylediği doğrudu! Klara'nın çıktığı andan itibaren bakışlarını onun üzerinden indirmeyen Aratov, gerçekten de onu Prenses'in evinde gördüğünü, hatta görmekle kalmayıp kızın birkaç kez ısrarcı bir şekilde dikkatli ve kara gözleriyle kendisine baktığını o an hatırladı. Ve şimdi de... Ya da ona mı öyle geliyordu? Onu ilk sırada görünce sanki sevinmiş, âdeta kıpkırmızı olmuştu ve yine inatla ona bakıyordu. Sonra arkasını

dönmeden, başında kendisine eşlik eden uzun saçlı yabancı-
nın oturduğu piyanoya doğru iki adım geriledi. Glinka'dan
bir romans söyleyecekti: "Seni görür görmez..." Ellerin
duruşunu değiştirmeden ve notalara bakmadan şarkıyı
söylemeye başladı. Temiz ve yumuşak bir sesi vardı –kont-
ralto,– kelimeleri anlaşılır ve inandırıcı bir şekilde telaffuz
ediyor, şarkıyı tekdüze, aynı tonda, fakat güçlü bir ifade-
yle söylüyordu. "Sürükleyici bir şekilde söylüyor kız," dedi
yine Aratov'un arkasında oturan aynı züppe ve yine doğru
söylemişti. Her yeri tezahürat sesleri sardı: "Bis!" Bravo!"
Ancak kız ne bağırın ne de alkışlayan Aratov'a bir bakış attı
–Aratov kızın şarkı söylemesinden ayrı bir haz almamıştı,–
hafiften eğilerek selam verdi ve uzun saçlı piyanistin uzat-
tığı tombul eli tutmadan sahneden ayrıldı. Tekrar sahneye
çağrıldı... Hemen çıkmadı, aynı kararlı adımlarla piyanonun
yanına geldi ve hazırda olmayan başka notaları bulup önüne
koymak zorunda kalan eşlikçisine bir iki kelime fısıldadı-
ktan sonra Çaykovski'den bir romans söylemeye başladı.

"Sadece hasreti bilen biri..." Bu romansı ilkinde göre daha
farklı söylemişti, daha kısık bir sesle ve sanki yorulmuş
gibi... Ancak sondan bir önceki "Nasıl acı çektiğimi anla-
yacaktır" dizesini çınlayan ve coşkunu bir tonda söyledi. Son
dizeyi ise, "Ve nasıl acı çekiyor olduğumu" son kelimeyi acı
duyarmışçasına uzatarak neredeyse fısıldadı. Bu romans ka-
labalığı Glinka'nın romansından daha az etkilemişti, fakat
yine de alkış çoktu... Özellikle Kupfer diğerlerinden ayrılı-
yordu: Ellerini çırparken avuçlarını çukurlaştırıp kendine
has bir hareketle çarparak fevkalade gürültülü bir ses çıkā-
rıyordu. Prenses, Kupfer'e şarkıcıya takdim edilmek üzere
dağınık bir buket verdi, ancak Klara Miliç öne doğru eğilmiş
olan Kupfer'i ve eliyle uzattığı buketi fark etmedi; kendisine
eşlik etmek için bir öncekinden daha telaşla yerinden fırla-
yan piyanisti ikinci kez beklemeden arkasını dönüp gitti.

---

* bis: bir daha, tekrar. (Lat.)

Öylece kalakalan piyanist saçlarını öyle bir savurdu ki muhtemelen Liszt bile ömründe böyle savurmamıştı. Bütün şarkı süresince Aratov, Klara'nın yüzünü incelemişti. Aratov'a öyle gelmişti ki kısık kirpikleri arasından bakan gözler yine ona doğru çevrilmişti, yalnız onu en çok bu yüzün, alnın ve kaşların hareketsizliği hayrete düşürüyordu, ancak sesini coşkuyla yükselttiği sırada hafifçe araladığı dudaklarının arasından beyaz ve sık dişlerinin ışıldadığını fark edebilmişti. Kupfer, Aratov'un yanına geldi.

— Evet kardeşim, nasıl buldun? —diye sordu Kupfer etrafına memnuniyet saçarak.

— Güzel ses, —dedi Aratov,— ama henüz şarkı söylemeyi beceremiyor, gerçek bir tarzı yok.

(Neden böyle bir şey söylemişti ve tarzdan kastı neydi Tanrı bilir!)

Kupfer şaşırmıştı.

— Tarzı yok, —diye tekrar etti duraksayarak...— İyi de bu... zamanla öğrenebilir. Ama ne hissiyat! Biraz bekle, bir de Tatyana'nın mektubunu okurken dinleyeceksin onu.

Kupfer, Aratov'un yanından hızla uzaklaştı, Aratov ise “Hismiş! Bu donuk suratla!” diye geçirdi içinden. Onun uyurgezer gibi mıknatısla çekilmişçesine davrandığını ve hareket ettiğini düşünüyordu. Aynı zamanda da şüphesiz ki... Evet evet! Hiç şüphesiz Aratov'a bakıyordu.

Bu arada “sabah dinletisi” devam etmekteydi. Gözlüklü şişman adam tekrar görüldü, ciddi görünüşüne rağmen kendini komik sanıyordu ve bu sefer hiçbir takdir uyandırmadan Gogol'den bir bölüm okudu. Flüt sanatçısı yine görünüp kayboldu, piyanist tekrar gürültülü bir icrada bulundu; on iki yaşında, pomatlı, lüle saçlı ancak yanaklarında gözyaşı izleriyle bir çocuk kemanını gıcırdatarak birtakım varyasyonlar çaldı. Garip gelebilecek bir şey vardı; okuma ve müzik aralarında sanatçıların odasından ara sıra kesik

kesik korno sesi duyuluyordu, oysa bu enstrüman hiç kullanılmadan kalmıştı. Sonradan anlaşıldı ki korno çalmak üzere davet edilen amatör kalabalığın karşısına çıkacağı an ürkeklik göstermişti. Nihayet Klara Miliç tekrar göründü.

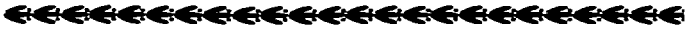
Elinde Puşkin'den bir kitap tutuyordu, fakat okuma esnasında bir kere bile kitaba bakmadı. Utandığı belliydi, elindeki küçük kitap hafifçe titriyordu. Aratov, katı ifadesinin tüm hatlarına yayılmış bir keder fark etti. İlk dizeyi, "Size yazıyorum... Daha ne denir?" son derece sade, neredeyse saf bir şekilde söylemişti ve yine saf, içten ve çaresizce bir jestle iki elini de ileriye doğru uzattı. Sonraları biraz hızlandı, ancak "Başka biri mi! Asla! Kalbimi asla başkasına veremem!" dizelerinden başlayarak denetimi eline aldı ve "Bütün ömrüm rehinidir seninle sadık bir buluşmanın" sözüne geldiğinde o ana kadar boğuk çıkan sesi coşku ve cesaretle çınladı, gözleriyse yine aynı cesaretle Aratov'a dikilmiş bakıyordu. Şevkle devam ediyordu, ancak sona doğru sesi tekrar kısıldı ve o eski keder hem sesine hem de yüzüne tekrar yansıdı. Son dörtlüğü tabiri caizse aceleyle mırıldanıverdi, Puşkin'in kitabı bir anda elinden kayıp düştü ve hızla uzaklaştı.

Kalabalık ümitsizce alkışlamaya ve onu sahneye davete koyulmuştu. Bu arada Küçük Rusya'dan gelen bir papaz okulu öğrencisi "Miliç! Miliç!" diye öyle bir gürültü kopardı ki yanında oturan kişi nazik ve ilgili bir tavırla "içindeki müstakbel başdiyakoza merhamet etmesi" ricasında bulundu. Aratov o an ayağa kalkmış ve çıkışa doğru yönelmişti. Kupfer de onun peşine düştü.

— Hadi ama, nereye gidiyorsun? —diye haykırdı Kupfer.— Seni Klara'ya takdim edeyim ister misin?

— Hayır, teşekkürler, —diye alelacele itiraz etti Aratov ve koşar adım evin yolunu tuttu.

V

Tuhaf ve anlamlandıramadığı hisler Aratov'u endişelendiriyordu. Aslına bakılırsa Klara'nın okumasından pek de haz almamıştı. Ne var ki buna sebep olan şeyin ne olduğunu kendine de açıklayamıyordu. Bu okuma onu rahatsız ediyor, sert ve ahenksiz geliyordu... Âdeta içinde bir şeyleri ihlal ediyor, zorlayıcı bir etki yaratıyordu. Peki, şu dikkatli, ısrarcı ve neredeyse sırnaşık bakışlar da ne diyeydi? Ne anlama geliyordu?

Aratov'un mütevazılığı bu tuhaf kızın ondan hoşlanmış olabileceği, onda aşk veya tutku benzeri bir his uyandırabileceği fikrine bir an dahi imkân vermiyordu. Zaten kendi de bütün varlığını adayacağı, onu da sevecek, nişanlısı ve eşi olacak o kızı, hâlihazırda bu meçhul kadını hiç de böyle tasavvur etmemişti. Böyle şeyler hakkında nadiren hayal kurardı –ruhen ve bedenlen bakirdi– fakat bu anlarda hayalinde beliren suret başka bir suretin yansımasıydı... zar zor hatırladığı, ancak portresini kutsal bir emanet gibi sakındığı rahmetli annesinin sureti. Bu komşu bir ahababın bir hayli acemice yaptığı suluboya bir portreydi; ancak herkese göre benzerlik şaşırtıcıydı. Henüz ümitlenmeye bile cesaret edemediği bu kadın aynı böyle bir görünüşe, böyle sevecen renkli gözlere, ipeksi saçlara, böyle bir gülüşe ve böyle temiz bir ifadeye sahip olmalıydı.

Oysa kaba saçları ve dudağının üstündeki tüylerle bu kapkara, esmer kız, herhâlde fena biriydi ve hoppanın tekiydi...

“Çingene” (Aratov daha yakışır bir ifade bulamamıştı.) Onunla ne işi olabilirdi ki?

Ama Aratov şarkı söyleyişi, okuması ve görünüşünden haz etmediği bu esmer çingene kızını aklından çıkaramıyordu. Buna akıl erdiremiyor, kendine kızıyordu. Kısa bir süre önce Walter Scott’un *Aziz Ronan’ın Kuyusu* adlı romanını okumuştı (Walter Scott’un bütün eserleri bu İngiliz romancının ciddi ve neredeyse ilmî yazarlığına saygı duyan babasının kütüphanesinde mevcuttu.) Bu romandaki kahramanın adı Klara Mobray idi. Kırklı yılların şairi Krasov onun için şu sözlerle biten bir şiir yazmıştı:

Zavallı Klara! Akılsız Klara!

Zavallı Klara Mobray!

Aratov bu şiiri biliyordu. Şimdi de aklına durmaksızın bu sözler geliyordu... “Zavallı Klara! Akılsız Klara!..” (Kupfer ona Klara Miliç’in ismini söylediğinde bu yüzden şaşırmıştı.) Platoşa da Yakov’un ruh halindeki değişimden ziyade –ki zaten böyle bir değişim olmamıştı– bakışlarından ve konuşmalarından ters giden bir şeylerin olduğunu fark etti. Katıldığı sabah dinletisi hakkında onu dikkatle sorguya çekti, fısıfısıf bir şeyler söylendi, biraz iç çekti, bir önüne bir yanına bir arkasına geçip baktı ve birden ellerini yanlarına vurarak yüksek sesle şöyle dedi:

— Eh Yaşa! Ne olduğunu anlıyorum!

— Neymiş? –diye sordu Aratov.

— Belli ki sen şu kuyruklulardan birine denk geldin bu sabah dinletisinde... (Platonida İvanovna modern elbiseler giyen bütün kadınları böyle adlandıırırdı.) Güzel bir yüz şöyle bir kırıtır, bir de cilvelenir (Platoşa bütün bunları yüz

ifadesiyle gösteriyordu), gözleri de fır dönüyordur (bunu ise işaretparmağıyla havada büyük daireler çizerek göstermişti)... Alışık olmadığın için tabii... Ama hiç önemi yok Yaşa! Hiç önemi yok! Yatmadan bir çay içersin... Geçer gider! Sen yardım et Tanrım!

Platoşa sözünü bitirdi ve uzaklaştı... Herhâlde ömründe böylesine uzun ve canlı bir konuşma yapmamıştı... “Halam çay konusunda haklı... Bütün bunlar alışık olmadığımından... (Gerçekten de hayatında ilk defa karşı cinsten birinin dikkatini çekiyordu... Böyle bir şey olmuşsa bile daha önce fark etmemişti.) Şımarıklığa hacet yok!”

Sonra Aratov kitaplarının başına geçti, yatmadan bolca ıhlamur çayı içti, hatta o gece iyi bir uyku çekti ve hiç rüya görmedi. Ertesi sabah hiçbir şey olmamış gibi yine fotoğraflarıyla meşgul oldu...

Ancak akşama doğru içinde tekrar bir huzursuzluk baş gösterdi.

VI

Şöyle ki, bir haberci Aratov’a kuralsız ve iri harflerle yazılmış, kadın elinden çıkma bir not getirdi:

“Eğer kimin yazdığını tahmin ediyorsanız ve bu canınızı sıkıyorsa, yarın öğleden sonra –saat beş civarında– Tverski Bulvarı’na gelin ve bekleyin. Uzun süre alıkonulmayacaksınız. Ama bu çok mühim bir mesele. Gelin!”

İmza yoktu. Aratov o anda mektubu yazanın kim olduğunu tahmin etti ve özellikle bu onu çileden çıkardı. “Bu saçmalık da neyin nesi!” dedi neredeyse duyulur bir şekilde, “Bir bu eksikti. Elbette gitmeyeceğim!” Ancak Aratov ondan yalnızca mektubun sokakta bir hizmetçi tarafından eline tutuşturulduğunu öğrenebildiği habercinin çağrılmasını emretti. Haberciye gitmesi için izin verince mektubu tekrar okudu ve yere fırlattı... Fakat çok geçmeden yerden aldı ve bir kez daha okudu. İkinci kez “Saçmalık!” diye haykırdı. Ancak bu sefer mektubu yere atmadı, çekmeceye sakladı. Aratov her zamanki işlerini yapmaya koyuldu, birinden kalkıp diğerinin başına geçiyor, fakat işlerini de doğru düzgün halledemiyordu. Birden Kupfer’i beklediğini fark etti. Onu sorguya çekmek, belki de ona anlatmak istiyordu... Ancak Kupfer gelmedi. Sonra Aratov eline Puşkin’i aldı, Tatyana’nın mektubunu okudu ve bu “çingenenin” mektu-

bun gerçek manasını hiç mi hiç anlamamış olduğuna kanaat getirdi. Bir de şu Kupfer maskarası “Raşel! Viardo!” diye bağıırıyordu. Ardından piyanosunun yanına gitti, bilinçsizce kapağını kaldırdı ve Çaykovski’nin romansının melodisini ezberden çalmayı denedi, ancak birden öfkeyle kapağı kapatıp halasının yanına, onun kendine has, her zaman sıcacık ısıtılmış, sürekli nane, ada çayı ve diğer şifalı ot kokularının geldiği, alışık olmayan bir insanın dönmeye zor yer bulacağı ve nefes almaya dahi çekineceği kadar çok halı, etajer, tabure, yastık ve çeşitli yumuşak mobilyanın bulunduğu odasına gitti. Platonida İvanovna elinde örgü şişleriyle pencerenin altına oturmuş (Yaşenka’sına atkî örüyordu, hayatı boyunca toplamda ördüğü otuz sekizinci atkısıydı!) ve oldukça şaşır-mıştı. Aratov onun yanına nadiren gelirdi ve şayet bir şey lazım olursa her seferinde odasından incecik sesiyle bağıırırdı: “Platoşa Hala!” Yine de Platonida İvanovna Aratov’u oturttu ve bir gözüyle yuvarlak gözlüğünün camının ardından, diğeriyle ise gözlüğün üstünden Aratov’a doğru bakarak, söyleyeceği ilk sözün beklentisi içinde dikkat kesildi. Hal hatır sormadı, çay da teklif etmedi, zira Aratov’un bunun için gelmediğini görüyordu. Aratov bir an duraksadı, sonra konuşmaya başladı; annesinden, babasıyla annesinin nasıl yaşadıklarından ve tanışmalarından söz açtı. Bunların hepsini çok iyi biliyordu... Yine de tam olarak bunlardan bahsetmek istiyordu. Şansına Platoşa sohbet etmeyi hiç beceremezdi; Aratov’un geliş sebebinin bunlar olmadığından şüphelenirmiş gibi kısa cevaplar veriyordu.

— Böyle işte, –hızla ve hışım-la örgü şişlerini oynatarak tekrarlıyordu,– annenin bir melek olduğu malum, bir melekti... Baban da onu severdi, bir kocaya layık bir şekilde, sadakat ve samimiyetle, ölene dek ve başka bir kadını da sevmeyi, –diye ekledi sesini yükseltip gözlüğünü çıkararak.

— Çekingen bir mizacı mı vardı? –diye sordu Aratov bir süre suskunluğun ardından.

— Çekingen olduğu malum. Kadın kısmının olması gerektiği gibi. Cesaretliler son zamanlarda peyda oldu.

— Sizin zamanınızda cesaretliler yok muydu peki?

— Bizim zamanımızda da vardı... Olmaz mı? Vardı ama kim? Misal, utanması olmayan düşüğün teki. Eteğini yukarı çeker ve bir ileri bir geri salınıp durur boşa... Ne olacak? Dert mi bu sanki ona? Safın biri dönüp bakar, zaten onun istediği de budur. Bir yokla hafızanı, sen bizim evimizde böylelerini gördün mü?

Aratov hiç cevap vermedi, odasına döndü. Platonida İvanovna onun ardı sıra baktı, başını salladı ve tekrar gözlüğünü takıp atkısını ördü... Fakat birçok kez düşünceye daldı ve örgü şışlerini dizlerinin üzerine düşürdü.

Aratov ise gece olana dek arada bir yine aynı öfke ve hırsla not, “çingene” ve muhtemelen gitmeyeceği buluşma üzerine kafa yordu. Geceleyin de ondan yakasını kurtaramadı. Israrcı ve doğrudan üzerine dikilmiş bakışlarıyla bir kısılp bir açılan gözleri ve hükmeden ifadesiyle o hareketsiz hatlar Aratov’un gözünün önünden bir an olsun gitmedi...

Ertesi sabah her nedense yine Kupfer’i bekledi, az kalsın ona bir mektup yazacaktı... Ama hiçbir şey yapmadı... Bir ileri bir geri odasında dolaştı durdu. Bir an dahi o aptal “randevuya” gideceği fikrinin aklına gelmesine izin vermedi... Sonra saat üç buçukta bir çırpıda yediği öğle yemeğinin ardından sırtına paltosunu geçirip şapkasını öne doğru çekerek, halasına görünmeden kendini dışarı attı ve Tverski Bulvarı’nın yolunu tuttu.

VII

Aratov bulvarda az kişiye rastladı. Hava nemli ve epeyce soğuktu. Ne yaptığını düşünmemeye çalışıyor, dikkatini önüne gelen ne varsa ona vermeye zorluyor, kendisini gelip geçen insanlar gibi dolaşmaya çıktığına ikna ediyordu... Dünkü mektup yan cebindeydi ve sürekli bu mektubun varlığını hissediyordu. Kendisine yaklaşan her kadına pürdikkat bakarak bulvarı iki kez turladı; kalbi çarpıyor da çarpıyordu... Yorulduđunu hissetti ve bir banka oturdu. Aniden aklına şöyle bir şey geldi: “Ya bu mektubu yazan o değil de bir başkasıysa, başka bir kadınsa?” Esasında bu onun için önemli olmamalıydı... Öte yandan böyle olmasını istemediğini kendine itiraf etmesi gerekiyordu. “Amma da saçma olurdu,” diye düşündü, “bu durumdan da saçma!” Asabiyetle karışık bir telaş onu hükmü altına almaya başlamıştı; dışından değil ama içinden bir üşüme geldi. Birkaç kez yeleğinin cebindeki saati çıkardı, baktı, tekrar yerine koydu, fakat her seferinde beşe kaç dakika kaldığını unutuyordu. Ona öyle geliyordu ki geçenlerin hepsi alaycı bir şaşkınlık ve merakla ona bakıyorlar. Pis bir köpek koşarak yanına geldi, ayaklarını kokladı ve kuyruğunu sallamaya başladı. Aratov kızgın bir şekilde eliyle köpeği savdı. Her şeyden çok bulvarın diğer tarafında bir banka oturmuş, eski püskü bir

önlük giymiş fabrika işçisi bir çocuk canına tak etmişti, kâh ılık çalıp kâh kaşınarak kocaman yırtık çizmelerinin içindeki ayaklarını yere vurup durmaksızın Aratov'a bakıyordu. “Şuna bak,” diye düşündü Aratov, “muhakkak ustası bunu bekliyordur; bu miskin de burada avarelik etsin...”

Fakat tam o anda birinin ona doğru geldiğini ve arkasından yaklaştığını hissetti... O yönden sıcak bir esinti geldi...

Dönüp baktı... Oydu!

Yüzüne düşen koyu lacivert örtü hatlarını kapasa da onu derhâl tanımıştı. Bir anda oturduğu banktan fırladı ve öylece kalakaldı, tek bir kelime dahi edemedi. Klara da susuyordu. Aratov büyük bir mahcubiyet içindeydi... Ama diğerinin mahcubiyetinin de ondan aşağı kalır yanı yoktu: Aratov kızın bir ölü gibi sapsarı kesildiğini örtünün altından bile fark edebiliyordu. Yine de ilk konuşan Klara oldu.

— Teşekkür ederim, —diye başladı kesik kesik çıkan bir sesle,— geldiğiniz için teşekkürler. Ümidim yoktu... Hafifçe arkasını dönüp bulvarda yürümeye başladı. Aratov da peşinden ilerledi.

— Belki beni ayıplıyorsunuzdur, —diye devam etti konuşmasına yüzünü çevirmeden.— Gerçekten de bu yaptığım oldukça garip... Fakat sizin hakkınızda öyle çok şey duydum ki... Hayır, tabii ki! Ben... Bu sebepten değil... Eğer bilseydiniz... Size demek istiyorum ki, ah Tanrım! İyi de nasıl yapmalı... Nasıl yapmalı?

Aratov kızın yanından yürüyordu, biraz gerisindeydi. Yüzünü görmüyordu; yalnızca şapkasıyla yüzündeki örtünün bir kısmını ve bir de siyah, uzun, epeyce eskimiş şalını görüyordu. Klara'ya ve kendine olan bütün öfkesi birden geri gelmişti; bu buluşma ve birbirine tamamen yabancı iki insan arasında ki bu açıklamaların bütün gülünçlüğü ve abesliği bir anda bu ortalık yerde, bulvarda karşısına dikilivermişti.

— Davetinize geldim, —diye söze girdi Aratov,— geldim sayın hanımefendi (kızın omzu hafifçe titredi ve ara bir yola saptı. Aratov da peşinden onu izledi), zira bunun sebebi yalnızca hangi tuhaf yanlış anlaşılma sonucu benimle —mektubunuzda belirttiğiniz üzere yazanın siz olduğunu şu sabah dinletisi boyunca gösterdiğiniz bir hayli... hem de bir hayli aleni dikkat sayesinde tahmin eden tanımadığınız bir kişiyle— konuşmaya gerek gördüğünüzü öğrenmek ve buna bir izah bulmaktır!

Bütün bu konuşma Aratov tarafından yüksek, fakat genç kimselerin sıkı bir şekilde hazırlandıkları imtihanlarda verdikleri cevaplar gibi kararsız bir ses tonuyla yapılmıştı. Aratov kızmış ve öfkelenmişti... Tam da bu öfke yüzünden genellikle pek konuşkan olmayan Aratov'un dili çözülmüştü.

Klara biraz daha yavaş adımlarla yürümeye devam ediyordu. Aratov önceki gibi onun peşinden gidiyor ve yine önceki gibi o eski şalı, keza yeni denilemeyecek şapkasını görüyordu. Onun “Bir işaret verdim, o da hemen koşarak geldi,” diye aklından geçiriyor olduğu fikri Aratov'un onurunu incitiyordu.

Aratov susuyordu... Klara'nın cevap vermesini bekledi, ancak o tek bir kelime dahi etmedi.

— Sizi dinlemeye hazırım, —diye tekrar söze başladı Aratov.— İtiraf ediyorum ki çok şaşırmama rağmen herhangi bir konuda size faydam dokunursa çok memnun olurum... Yalnız bir hayat sürerken...

Ne var ki Aratov son kelimelerini sarf ederken Klara aniden ona doğru döndü ve o anda Aratov gözlerinden süzülen iri ve berrak yaşlarla aralık dudaklarının etrafında beliren hazin bir ifadenin eşlik ettiği ürkek ve son derece kederli bir yüzle karşılaştı. Bu yüz öylesine fevkaladeydi ki Aratov elinde olmadan duraksadı, kendisi de korku, acıma ve şefkate benzer duygular yaşadı.

— Ah, neden... Neden böyle... —dedi Klara içten ve hakiki bir güçle... sesi öylesine dokunaklı bir tınıyla çıkmıştı ki!— Size yazmış olmam sizi nasıl rencide edebilir? Hiç mi anlamadınız? Tabii ya! Hiçbir şey anlamadınız, size söylediklerimi de anlamadınız, benim hakkımda ne düşündünüz Tanrı bilir, hatta bunun —size o mektubu yazmanın— bana neye mal olduğunu aklınıza dahi getirmediniz! Siz yalnızca kendinizi, gururunuzu ve rahatınızı düşündünüz! Ah akılsız kafam! Sizin hakkınızda yanılmışım, yüzünüz hakkında da! Sizi ilk gördüğümde... Ve işte... Karşımdasınız... En azından bir kelime! Söyleyecek bir kelimeniz de mi yok!

Klara sustu... Yüzü aniden kıpkırmızı kesildi ve yine bir anda hırçın ve küstah bir ifadeye büründü.

— Tanrım, ne aptalca, —diye haykırdı Klara tiz bir kahkaha atarak.— Buluşmamız ne aptalca! Ve ben ne aptalım! Ve siz... Off!

Klara Aratov'u yolunun üzerinden çekmek istemişçesine bir el hareketi yaptı; onu geride bırakıp hızla koşarak bulvardan ara bir sokağa saptı ve gözden kayboldu.

Eliyle yaptığı bu hareket, alaycı kahkahası ve son tepkisi Aratov'un eski ruh halini geri getirdi ve Klara'nın ona gözlerinde yaşlarla yaptığı konuşma sırasında içinde beliren o duyguyu bastırdı. Aratov yine öfkelenmişti ve uzaklaşan genç kızın ardından, “Sizden iyi bir oyuncu olur. Ama beni bu komediye alet etmek nereden aklınıza geldi?” diye bağıracaktı az kalsın.

Aratov koşar adım eve geri döndü. Yol boyunca öfkelenip hiddetlenmeye devam etse de bütün bu nahoş ve düşmanca duyguların arasında yalnız bir an için gördüğü o müthiş yüzün hatırası öne çıkıyordu... Hatta kendine şu soruyu sordu: “Benden bir kelime dahi olsa bekliyorken neden ona cevap vermedim?” — “Fırsat olmadı...” diye düşündü. “O kelimeyi söylememe fırsat bırakmadı. Ayrıca ne söyle-

yecektim ki?” Ancak bir an başını salladı ve sitemkâr bir tavırla, “Oyuncu!” dedi.

Yine de aynı zamanda uyandırdığı tutku hissi, bu tecrübesiz, sinirleri bozuk genç adamın başta kırılan gururunu şimdi okşuyor gibiydi.

“Ancak şu an itibariyle,” diye düşünmeye devam etti, “şüphesiz her şey bitti... Ona gülünç gelmiş olmalıyım.”

Bu düşünce onu rahatsız etti ve yine öfkелendi... Hem kıza... Hem de kendine. Eve dönünce odasına kapandı. Platoşa’yla karşılaşmak istemiyordu. İyi kalpli ihtiyar bir iki kere kapısının önüne geldi, kulağını kapıya dayadı, ama yalnızca içini çekti ve duasını mırıldanıp durdu...

“Başladı!” diye düşündü Platonida İvanovna... “Daha sadece yirmi beşinde... Ah, erken, çok erken!”

VIII

Ertesi gün Aratov gün boyunca keyifsizdi. “Ne oluyor Yaşa?” dedi Platonida İvanovna Aratov’a. “Bugün perişan bir haldesin!” İhtiyarın kendine has dilinde bu ifade Aratov’un ruh halini çok doğru bir şekilde anlatıyordu. Elinden çalışmak gelmiyor, ne istediğini kendisi de bilmiyordu. Bir ara yine Kupfer’in yolunu gözlüyor (Klara’nın adresi Kupfer’den aldığını düşünüyordu... Başka kim Klara’ya onun hakkında bu kadar çok şey söyleyebilirdi ki?) Klara’yla tanışmasının böyle mi son bulması gerektiğine akıl erdiremiyordu. Sonra Klara’nın ona bir daha yazacağını hayal ediyor, hakkında kötü bir izlenim bırakmak istemediği için ona her şeyi açıklayacağı bir mektup yazması gerekir mi diye kendine soruyordu. Ama tam olarak neyi açıklamalıydı? Kâh Klara’ya karşı sırtışıklığı ve küstahlığı yüzünden içinde bir nefret uyanıyor, kâh son derece dokunaklı bu yüzü gözünün önüne getiriyor ve karşı konulamaz sesini duyar gibi oluyordu, şarkı söylemesi ve okumasını anımsıyor, onun hakkında vardığı bu peşin hükümde haklı olup olmadığını bilemiyordu. Tek kelimeyle perişan biri! Nihayetinde bütün bunlar Aratov’un canına tak etti ve tabiri caizse denetimi eline alıp çalışmalarına engel olduğu ve huzurunu kaçırdığı için bu olaya bir nokta koymaya karar verdi. Bu

kararı uygulaması o kadar kolay olmadı. Eski haline dönmesi bir haftadan uzun sürdü. Neyse ki Kupfer hiç ortalarda görünmedi, Moskova’da değil gibiydi. “Olay”dan kısa bir süre önce Aratov fotoğraf çalışmaları için resimle uğraşmaya başlamıştı. İki misli bir hevesle bu işin başına geçti.

Böylece, farkına varılmaksızın, bir keresinde Aratov’un Prenses’e ziyarete gitmesine ramak kaldığı, doktorların ifadesiyle birtakım “tekrarlayan nöbetler” eşliğinde iki üç ay kadar geçti. Aratov yine eski Aratov olmuştu. Ne var ki orada, aşağılarda, hayatının derinliklerinde can sıkıcı ve karanlık bir şey ona bütün yolculuklarında eşlik ediyordu. Oltaya yeni takılmış fakat henüz sudan çıkarılmamış kocaman bir balık derin nehrin dibinde, balıkçının elinde sağlam oltasıyla oturduğu kayığın tam altında yüzüyordu.

Bir gün Aratov tarihi geçmiş *Moskova Haberleri* gazetesine göz atarken şöyle bir haberle karşılaştı:

“Büyük bir üzüntüyle,” diye yazıyordu Kazan’dan yerel bir yazar, “çalıştığı kısa süre zarfında titiz izleyicilerimizin gözdesi olmayı başaran yetenekli sanatçımız Klara Miliç’in ani vefat haberini tiyatro haberlerimizin arasına ekliyoruz. Bayan Miliç’in kısa ve daha çok şey vaat eden hayatına zehir içerek kendi isteğiyle son vermesi üzüntümüzü derinleştirmektedir. Sanatçının zehri tiyatro da içmiş olması bu olayı daha dehşet verici kılıyor. Evine zor yetiştirilmiş ve burada ne yazık ki son nefesini vermiştir. Şehirde bu korkunç işi yapmaya onu karşılıksız bir aşkın ittiğine dair söylentiler dolaşüyor.”

Aratov usulca gazeteyi masaya koydu. Görünüşte gayet sakindi. Fakat aniden göğsüne ve başına bir şey çöktü ve yavaş yavaş bütün uzuvlarına dağıldı. Ayağa kalktı, olduğu yerde bir süre durdu ve tekrar oturup yazıyı yeniden okudu. Sonra tekrar kalktı, yatağa uzandı, ellerini başının arkasında birleştirip aklını yitirmiş gibi uzun süre duvara baktı. Yavaş

yavaş bu duvar âdeta silindi, ortadan kalktı ve Aratov karşısında gri gökyüzü altındaki bulvarı ve siyah başörtüsünün altında Klara'yı gördü... Sonra onu sahnede, hatta onun yanında da kendini gördü. İlk seferinde göğsüne güçlüce bastıran o şey şimdi yukarıya, boğazına doğru tırmanıyordu. Öksürmek, birine seslenmek istedi, ancak sesi onu aldattı ve gözlerinden yaşlar döküldü. Bu gözyaşlarının sebebi neydi? Acıma mı? Pişmanlık mı? Yahut bu ani sarsıntıyı sinirleri mi kaldıramamıştı? Sonuçta Aratov için bir şey ifade etmeyen biriydi. Öyle değil miydi?

“Evet, belki de bu doğru bile değildir,” diye bir düşünce geldi aklına. “Öğrenmek lazım. Ama kimden? Prenses'ten mi? Hayır, Kupfer'den... Kupfer! Moskova'da olmadığını söylüyorlardı. Olsun! İlk iş ona gitmeli!”

Kafasında bu düşüncelerle Aratov çarçabuk giyindi, bir araba tutup dörtlü Kupfer'e doğru yola çıktı.

IX

Onu bulmayı ümit etmiyordu ama buldu. Kupfer gerçekten de Moskova'dan bir süre için ayrılmıştı, fakat bir hafta önce dönmüş ve Aratov'u ziyaret etmeyi bile düşünmüştü. Kupfer Aratov'u her zamanki güler yüzüyle karşıladı ve bir şeyler anlatmaya ilkin o başlayacakken Aratov sabırsız sorusuyla Kupfer'in sözünü kesti:

— Okudun mu? Doğru mu?

— Ne doğru mu? —diye cevap verdi Kupfer şaşkınlıkla.

— Klara Miliç diyorum?

Kupfer'in yüzünde bir acı ifadesi belirdi.

— Evet, evet kardeşim, doğru, zehir içmiş! Ne acı! —Aratov bir süre sesiz kaldı.

— Sende mi gazetede okudun? —diye sordu Aratov.— Yoksa Kazan'da mıydın?

— Kazan'daydım, onu Prenses ve ben götürdük. Orada sahneye çıktı, çok da başarılı oldu. Ancak ben bu felaketten hemen önce oradan ayrıldım. Yaroslav'daydım.

— Yaroslav mı?

— Evet. Prenses'e eşlik etmişim. Artık Yaroslav'da yaşıyor.

— Ama bildiklerin doğru, değil mi?

— En doğrusundan... İlk ağızdan! Kazan'da onun ailesiyle tanıştım. Dur bir dakika kardeşim, bu haber seni pek bir endişelendirmiş gibi. Anımsadığım kadarıyla o zaman Klara'dan hoşlanmamıştın. Boşuna! Büyüleyici bir kızdı... ama ne kafa! Yaman bir kafa! Onun için çok üzüldüm!

Aratov hiçbir şey söyleyemedi, sandalyeye yığıldı, bir süre sonra Kupfer'den anlatmasını rica etti. Kupfer duraksadı.

— Neyi?

— Evet... Her şeyi, —diye cevap verdi Aratov.— Ailesi hakkında olsun... ve diğer şeyler. Bildiğin ne varsa!

— Senin ilgini çeker mi ki bunlar? Hayhay!

Yüz ifadesinden Klara için çok üzüldüğünün fark edilmesi mümkün olmayan Kupfer söze başladı.

Aratov onun anlattıklarından Klara Miliç'in gerçek adının Katerina Milovidova olduğunu, şimdi hayatta olmayan babasının Kazan'da basit bir resim öğretmeni olup kötü portreler ve sıradan aziz tasvirleri çizdiğini, ayrıca ayyaşlığı ve evdeki zorbalığıyla ün saldıgını öğrendi, dahası eğitimli bir adamdı. (Kupfer burada yaptığı kelime oyununa kendini beğenmiş bir edayla gülümsedi.) Ardında bıraktığı kişiler ilkin tıpkı Ostrovski'nin komedyalarından fırlamış, aptal bir kadın olan, tüccar bir aileden gelen dul bir eş, ikinci olarak da Klara'dan bir hayli büyük ve ona benzemeyen kızıydı. “Çok akıllı bir kız, ancak evhamlı, hasta, fevkalade ve çok olgun biri kardeşim! İkisi —dul kadın ve kızı— o kötü portreler ve tasvirlerden elde edilen parayla aldıkları düzgünce bir evde yaşıyorlardı. Klara... Ya da Katya, hangisini uygun görürsen, çocukluğundan itibaren yetenekli tabiatıyla herkesi hayrete düşürüyordu, fakat dikbaşlı ve hırçın mizaçlıydı, babasıyla sürekli bir didişme halindeydi. Tiyatroya duyduğu ezeli tutku yüzünden on altı yaşındayken baba ocağını bırakıp bir aktrisle kaçtı.”

— Bir aktörle mi? —diye konuşmayı böldü Aratov.

— Hayır, aktör değil, peşinden ayrılmadığı bir aktrisle... Bu aktrisin bir de koruyucusu vardı, evli olduğu için aktrisi nikâhına alamayan zengin ve yaşlı bir bey. Galiba aktris de evli bir kadındı. —Daha sonra Kupfer Aratov’a Klara’nın Moskova’ya gelmeden önce taşra tiyatrolarında rol alıp şarkı söylediğini anlattı. Aktris dostunu kaybettikten sonra (koruyucusu olan bey de ya ölmüş ya da tekrar karısıyla barışmıştı, Kupfer bunu tam hatırlayamıyordu) Prenses’le tanışmıştı. — Kıymetini layıkıyla anlayamadığın şu altın kadınla dostum, —diye ekledi anlatıcı manidar bir ifadeyle. — Sonuçta Klara’ya Kazan’dan bir teklif geldi ve o ana kadar Moskova’yı hiç terk etmeyeceğini düşünmesine rağmen bu teklifi kabul etti. Fakat Kazanlılar onu çok sevdiler, şaşırtıcı biçimde! Her temsilden sonra bir buket ve hediye yağmuru! Hatta şehrin en zengin kodamanı olan bir ekmek tüccarı ona altın bir mürekkep hokkası armağan etmişti! —Kupfer bütün bunları büyük bir heyecanla, fakat özel bir hassasiyet göstermeden ve konuşmasını “Niye bunu soruyorsun?” ya da “Bu ne için şimdi?” gibi sorularla bölerek anlattı. Niha yet her şey anlatıldı ve Kupfer emeğine karşılık kendini bir sigarayla ödüllendirerek sustu.

— Peki neden kendini zehirlemiş? —diye sordu Aratov. — Gazetede diyordu ki...

Kupfer bilmiyorum der gibi bir el hareketi yaptı.

— Buna bir şey diyemeyeceğim. Bilmiyorum. Ama gazete uyduruyor. Klara edepi bir kızdı... Aşk meşk söz konusu değil... Hele onda o gurur varken! Gururlu biriydi, tıpkı şeytan kadar ve ulaşılmazdı! Yaman bir kafa! Kaya gibi sert! İnanır mısın, onu yakından tanırdım, bir kez dahi gözlerinde yaş görmedim!

“Ben gördüm,” dedi Aratov içinden.

— Yalnız son zamanlarda onda büyük bir değişim sezmiştim: Mahzunlaşmıştı, susuyordu, saatler boyunca ağzın-

dan tek kelime alamazdın. Ona sorardım: Biri kalbinizi mi kırdı Katerina Semyonovna? Çünkü huyunu bilirdim: Hakarete tahammülü yoktu! Yalnızca susuyordu. Sahnedeki başarısı dahi ona neşe vermiyordu, buketler yağıyor, ancak o gülümsemedi bile. Altın mürekkep hokkasına göz ucuyla bakıp bir kenara koymuştu. Ona anladığı türden gerçek bir rolü kimsenin yazamayacağından yakınıyordu. Şarkı söylemeyi de bırakmıştı. Ben kardeşim, suçluyum! O zaman kendisinde bir tarz göremediğini ona söylemiştim. Ama yine de... Neden kendini zehirledi... akıl almaz bir şey! Hem de nasıl bir zehirleme!

— Hangi rolde... daha başarılıydı? —Aratov Klara'nın en son hangi rolü oynadığını öğrenmek istemiş, ama nedense başka bir şey sormuştu.

— Ostrovski'nin Grunya'sı sanırım... Ama sana tekrar söylüyorum: Gönül işleri mevzubahis değil! Bir düşün: annesinin evinde yaşıyordu... Böyle tüccar evlerini bilirsin, her köşede bir ikon dolabı ve onun önünde bir kandil, ölümcül bir havasızlık, ekşi bir koku, misafir odasında duvar boyunca dizili sandalyeler, pencerelerde sardunya, bir misafir gelecek olur, ev sahibesi oflayıp puflamaya başlar... sanki düşman gelmiş gibi. Ne aşkı meşki? Beni bile içeri almadıkları olmuştur. Al basmadan elbisesinin içinde sarkık göğüslü, iriyarı bir kadın olan hizmetçileri sofada karşına dikilir ve "Nereye?" diye bağırır. Hayır, neden kendini zehirlemiş olabilir katiyen anlamıyorum. Belli ki yaşamaktan usanmıştı, —diyerek düşüncelerini felsefi bir şekilde sonlandırdı Kupfer.

Aratov başını yere eğmiş oturuyordu.

— Kazan'daki evin adresini bana verebilir misin? —dedi sonunda Aratov.

— Verebilirim ama ne yapacaksın ki? Yoksa mektup mu göndermek istiyorsun?

— Olabilir.

— Nasıl istersen. Yalnız ihtiyar kadın sana cevap veremez, çünkü okuma yazması yok. Belki kız kardeşi... Kız kardeşi akıllı biri! Ama yine de hayret ediyorum sana kardeşim! Önceleri hiç umursamazken... Şimdi bu alaka! Bütün bunlar yalnızlıktan mı yoksa azizim?

Aratov bu yoruma hiç cevap vermedi ve Kazan'daki evin adresini alıp Kupfer'in yanından ayrıldı.

Kupfer'e doğru giderken Aratov'un yüzünde endişe, hayret ve umut vardı. Şimdi ise bakışları yerde, başında alnına doğru indirdiği şapkasıyla ruh gibi yürüyordu, gelip geçenlerin neredeyse hepsi onu meraklı bakışlarla takip ediyordu... Fakat o geçenleri fark etmiyordu... Âdeta bulvarda değildi! İçinde "Zavallı Klara! Çılgın Klara!" sözleri yankılanıyordu.

X

Ne var ki Aratov ertesi günü oldukça sakın geçirdi. Hatta kendini her zamanki uğraşlarına verebildi. Yalnız hem meşgulken hem de boş zamanlarında sürekli Klara'yı ve Kupfer'in ona bir gün önce söylediklerini düşünüyordu. Gerçekten de düşünceleri oldukça art niyetsiz türdendi. Aratov'a öyle geliyordu ki bu garip kız, çözümünü için üzerinde kafa yormayı gerektiren bir bilmece gibi psikolojik açıdan ilgisini çekiyordu. "Birinin metresi olan bir aktrisle evden kaçmış," diye düşündü Aratov, "kendini muhtemelen yanında yaşadığı şu Prenses'in korumasına teslim etmiş ve gönül işleriyle ilgisi yokmuş, öyle mi? Hiç gerçekçi değil! Kupfer 'gurur' diyor. Birincisi, biliriz ki (Aratov'un şöyle demesi gerekirdi: Kitaplardan okuduk ki) gurur ve hafif davranış birbirine eşlik eder, ikincisi ise nasıl oldu da böylesine gururlu bir kız kendisini hor görebilecek birine randevu verebildi? Ve hor görüldü... Hem de ortalık bir yerde... Bulvarda!" O an Aratov bulvardaki bütün sahneyi hatırladı ve kendi kendine sordu: Gerçekten Klara'yı hor mu görmüştü? "Hayır," diye karar kıldı... Bu başka bir histi... Şaşkınlık hissi... Şüphelikti nihayetinde! Zavallı Klara! -Tekrar aklında bu sözler çınlamıştı.- Evet, zavallı diye karar verdi yine... Bu en uygun kelime olur. Şayet öyleyse haksızlık etmişim. Onu anlamadığımı açık bir şekilde söyledi. Yazık! Böylesine,

belki de müthiş bir yaratık yanı başımdan geçti... ve ben faydalanamadım, elimin tersiyle ittim... Neyse canım! Önümde koca bir hayat var! Herhâlde hep böyle olmayacaktır!

Ama niçin özellikle beni seçti? –Aratov önünden geçtiği aynaya bir bakış attı.– Bende fevkalade olan ne? Yakışıklı mıyım ki? Herkeste olan bir yüz... Ayrıca o da güzel bir kız değil.

Güzel bir kız değil... Ama ne anlamlı bir yüz! Donuk... ama anlamlı! Böyle bir yüze hiç rastlamadım. Yeteneği de var... yani vardı... Şüphe götürmez! Vahşi, eğitilmemiş, hatta kaba, ama şüphe götürmez. Bu meselede de ona haksızlık ettim. Aratov'un hatırında edebiyat ve müzik dinletisinin yapıldığı sabah canlandı, Klara'nın seslendirdiği ve söylediği her bir kelimeyi ve her tonlamayı olağanüstü açık bir şekilde hatırladığını fark etti. Eğer yeteneği olmasaydı bu mümkün olmazdı.

Şimdiyse bunların hepsi onun kendi kendini soktuğu mezardaydı. Ama benimle ilgisi yok... Suçlusu ben değilim! Benim suçlu olduğumu düşünmek dahi gülünç olurdu. Aratov eğer Klara kendisine karşı boş değilse buluşmaları esnasındaki tutumunun hiç şüphesiz onu hayal kırıklığına uğrattığını düşündü... Veda ederken bu yüzden öyle gaddarca bir kahkaha atmıştı. Karşılıksız aşk yüzünden kendini zehirlediğine dair kanıt nerede peki? Bu gazeteciler buna benzer her ölümü karşılıksız bir aşka bağlarlar! Klara'nın karakterindeki insanlar için hayat kolayca nefret edilesi ve sıkıcı bir hale gelebilir. Evet, sıkıcı. Kupfer haklı: Sadece yaşamaktan bıkmış!

“Başarısı ve alkışlara rağmen mi?” diye düşündü Aratov. Kendini kaptırdığı bu psikolojik çözümleme hoşuna bile gitmişti. Bugüne kadar kadınlarla her türden münasebete yabancı olan Aratov kadın ruhu üzerine yaptığı bu gayretli incelemenin kendisi için ne kadar önemli olduğunu fark etmemişti.

“Demek ki,” Aratov düşünmeye devam ediyordu, “sanat onu tatmin etmiyor, hayatındaki boşluğu dolduramıyordu. Gerçek sanatçılar ancak sanat için, tiyatro için var olurlar... Vazifeleri olarak gördükleri bu şeyin karşısında geri kalan ne varsa hiç olur yiter... Klara bir amatördü!”

O an Aratov yine düşüncelere daldı. Hayır, “amatör” kelimesi o yüzle, o yüzün ve gözlerin ifadesiyle bağdaşmıyordu...

Aratov’un önünde yine üzerine yönelttiği, gözyaşlarına boğulmuş bakışları ve dudaklarına götürdüğü sıkılmış elleriyle Klara’nın görüntüsü beliriverdi.

— Ah, yapma, yapma, —diye fısıldadı Aratov.— Neden?

Bütün bir gün böyle geçti. Yemek sırasında Aratov Platoşa’yla bolca sohbet etti, dile pek hâkim olamadığı ve neredeyse ömrü boyunca Yaşa’sından başka bir şeye ilgi göstermediği için Platoşa’nın iyi hatırlayamadığı gibi aktaramadığı geçmiş zamanlar hakkında sorular sordu. Platoşa yalnızca Aratov bugün ne kadar iyi ve tatlı dilli diye seviniyordu. Akşama doğru Aratov öylesine sakinleşti ki halasıyla birkaç el kâğıt bile oynadı.

Gün böyle geçmişti... Fakat gece!

XI

Gece iyi başlamıştı. Aratov çok geçmeden uykuya daldı; halası üç kere haç çıkarmak için ayaklarının ucuna basarak odaya girdiğinde –Platoşa bunu her gece yapardı– bir çocuk gibi sakın sakın yatıyor ve nefes alıp veriyordu. Fakat şafak sökmeden önce Aratov bir rüya gördü.

Rüyasında alçak gökyüzü altında taşlarla dolu çıplak bozkırda yürüyordu. Taşların arasından bir patika kıvrılıyor, Aratov bu patikada ilerliyordu.

Birden önünde hafif bir buluta benzeyen bir şey belirdi. Aratov dikkatle baktı; bulut belinde açık renk kuşağıyla beyaz elbiseli bir kadına dönüştü. Kadın hızla ondan uzaklaşıyordu. Aratov kadının ne yüzünü ne de saçlarını görüyordu... Uzun bir kumaş onları örtmüştü. Ama Aratov ne yapıp edip ona yetişmek ve gözlerine bakmak istiyordu. Ancak ne kadar acele ederse etsin, kadın ondan hızlı yürüyordu.

Patikanın üzerinde mezar taşına benzeyen büyük ve yassı bir taş duruyordu. Taş, kadının yolunu kesmişti. Kadın durdu. Aratov koşarak kadına yaklaştı. Kadın ona doğru döndü, fakat Aratov yine de gözlerini görememişti... Gözleri kapalıydı. Yüzü kar gibi bembeyaz ve elleri hareketsizdi. Bir heykeli andırıyordu.

Kadın yavaşça, hiç eğilip bükülmeden geriye doğru devrildi ve taşın üzerine doğru yattı. Aratov da onun yanında

boyu boyunca uzanmış, bir mezar heykeli gibi yatıyordu. Ellerini bir ölününki gibi birbirine kavuşturmuştu.

Fakat kadın bir anda yerinden kalktı ve yürümeye başladı. Aratov da kalkmak istedi... Ancak ne kımıldayabiliyor ne de ellerini açabiliyordu, yalnızca çaresizlik içinde kadının arkasından bakıyordu.

O sırada kadın aniden başını çevirdi, Aratov bu diri fakat tanımadığı yüzdeki berrak ve canlı gözleri gördü. Kadın gülüyor, ona el sallıyordu... Aratov ise hâlâ kımıldayamıyordu.

Kadın tekrar gülümsedi ve küçük güllerden oluşan bir tacın süslediği başını sallayarak hızla uzaklaştı.

Aratov bağırmaya ve bu korkunç kâbusa bir son vermeye çabalıyordu...

Birden her yer karardı... Kadın, Aratov'un yanına geri geldi. Fakat bu o tanımadığı heykel değildi. Bu Klara idi. Aratov'un başında durmuş, ellerini önünde kavuşturmuş, sertçe ve dikkatle ona bakıyordu. Dudakları sımsıkı kapalıydı. Ancak Aratov şu sözleri duyar gibi oldu:

"Eğer kim olduğumu bilmek istiyorsan oraya git!.."

"Nereye?" diye sordu Aratov.

"Oraya!" diye iniltili bir cevap geldi. "Oraya!"

Aratov uyandı.

Yatakta doğruldu, yatağın yanında duran masadaki mumu yaktı, ama yataktan kalkmadı; eli ayağı buz kesmiş bir halde yavaşça etrafına bakınarak uzun süre oturdu. Aratov yattığı andan itibaren ona bir şeyler olduğunu, bir şeylerin içine işlediğini ve onu ele geçirdiğini düşünüyordu. "Bu mümkün olabilir mi?" diye şuursuzca mırıldandı. "Böyle bir güç var olabilir mi?"

Daha fazla yatakta kalamadı. Usulca giyindi ve sabaha kadar odada dolanıp durdu. Garip şey! Klara'yı bir an olsun aklına getirmede, getirmede çünkü ertesi gün Kazan'a gitmeye karar vermişti.

Aratov yalnızca bu seyahati, nasıl yapması ve yanına ne alması gerektiğini, bütün bunları orada nasıl bulup öğreneceğini ve sakinleşeceğini düşünüyordu. “Gitmezsem,” diye kendi kendine muhakeme ediyordu, “sanırım aklımı yitireceğim!” Aratov bundan, aklını yitirmekten korkuyordu. Orada bütün bu olup biteni gözleriyle görür görmez her türlü sanrının tıpkı geceki kâbus gibi dağılıp gideceğine emindi. “Bu seyahat en fazla bir hafta sürer,” diye düşündü, “bir hafta nedir ki? Aksi halde kurtulamayacağım.”

Doğan güneş Aratov’un odasını aydınlattı, ancak gün ışığı üzerine çöken gecenin izlerini dağıtamadı ve kararını değiştirmede.

Kararını bildirdiğinde Platoşa’ya neredeyse inme inecekti. Hatta çömelip yere oturdu... Dizlerinin bağı çözülmüştü. Zaten görmeyen gözlerini fal taşı gibi açarak, “Nasıl Kazan’a? Neden Kazan’a?” diye söylendi. Yaşa’sının yandaki fırıncı kadınla evleneceğini veya Amerika’ya gideceğini öğrense daha fazla şaşırmazdı.

— Uzun süreliğine mi gidiyorsun Kazan’a?

— Bir hafta sonra döneceğim, –diye cevapladı Aratov hâlâ yerde oturmakta olan halasına hafifçe arkası dönük olarak.

Platonida İvanovna yine karşı çıkmak istedi, fakat Aratov beklenmedik ve alışılmadık bir şekilde ona bağırdı.

— Ben çocuk değilim, –diye sesini yükseltti ve sapsarı kesildi, dudakları titriyor, gözleri öfke saçıyordu. – Yirmi altı yaşındayım, ne yaptığımı biliyorum. İstedığimi yapmakta özgürüm. Kimseye müsaade etmem... Yol için bana para verin, içinde çamaşır ve elbise olan bir bavul hazırlayın... Ve bana eziyet etmeyin! Bir hafta sonra döneceğim Platoşa, –diye daha yumuşak bir sesle ekledi.

Platoşa inleyerek doğruldu ve daha fazla itiraz etmeden ağır adımlarla odasına gitti. Yaşa onu ürkütmüştü. “Bu

omuzlarımın üstünde taşıdığım kafa değil,” dedi Yaşa’nın eşyalarını yerleştirmeye yardım eden aşçı kadına, “arı kovanı... ve orada ne arılar vızıldıyor bilemiyorum. Kazan’a gidiyormuş anacığım, Kazan’a!” Bir gün önce kapıcılarının bir polis memuruyla uzun uzun konuştuğunu gören aşçı kadın bunu hanımına söylemeye niyetlense de cesaret edemeyip, “Kazan’a mı? Daha uzak bir yere olmasın!” diye içinden geçirdi. Platonida İvanovna ise öylesine allak bullak olmuştu ki her zamanki duasını etmeyi bile unutmuştu. Böyle bir felakette Tanrı’nın dahi elinden bir şey gelmezdi.

Aratov o gün Kazan’a doğru yola çıktı.

XII

Aratov şehre varıp bir otel odası tutar tutmaz dul Milovidova'nın evini aramaya koyuldu. Bütün yolculuk boyunca üzerinde bir uyuşukluk vardıysa da bu Nijniy Novgorod'da trenden inip gemiye binmesi, istasyonlarda yemek yemesi ve benzeri bütün gerekli tedbirleri almaktan onu alıkoymamıştı. Aratov önceki gibi orada her şeyin çözüleceğinden emindi ve bu yüzden her türlü düşünce ve hatırayı kendisini bir tek şeyle tatmin ederek kafasından atmıştı: Klara Miliç'in ailesinin huzurunda seyahatinin asıl amacını açıklayacağı konuşmasının zihninde yaptığı hazırlığıyla. Nihayet Aratov geldiğini haber verdirdi. Onu içeri buyur ettiler... Şaşkınlık ve korku içinde ama yine de ettiler.

Dul Milovidova'nın evi gerçekten de Kupfer'in tasvir ettiği gibiydi, dul kadın da bir memur eşi olmasına rağmen –eşi sekizinci dereceden bir memurdu– Ostrovski'nin tüccar karılarından biri gibi duruyordu. Aratov hiç zorlanmadan, evvela ziyaretinin tuhaflığı ve cesareti için af dileyip böylesine erken yiten yetenekli bir sanatçı hakkında gerekli bütün bilgileri toplamak istediğine ve bunu yaparken onu yersiz bir merakın değil, hayranı olduğu (Aratov tam olarak böyle söylemişti: Hayranı olduğu) yeteneğine karşı duyduğu derin hassasiyetin yönlendirdiğine, insanları ne kaybettikleri ve

ümitlerinin neden boşa çıktığı konusunda bilgisiz bırakmanın nihayetinde ayıp olacağına dair hazırladığı konuşmayı yaptı. Bayan Milovidova, Aratov'un sözünü kesmedi, bu yabancı misafirin ona söylediklerini anladığı şüpheliydi, yalnızca fal taşı gibi açılan gözlerini Aratov'a dikmiş bakıyordu. Ancak sakın bir görüntüsü olduğu hükmüne varmıştı. Düzgün giyimliydi ve dolandırıcı falan değildi... Para da istemeyecekti.

— Katya'dan mı bahsediyorsunuz? –diye sordu kadın Aratov sözünü bitirince.

— Aynen öyle... Kızınızdan bahsediyorum.

— Moskova'dan bunun için mi geldiniz?

— Moskova'dan.

— Sırf bunun için?

— Bunun için.

Bayan Milovidova birden silkinip canlandı.

— Siz yazar mısınız? Dergilerde mi yazıyorsunuz?

— Hayır, yazar değilim ve dergilerde de şimdiye dek yazmadım.

Dul kadın başını eğdi. Şaşırmıştı.

— O halde... Kendi arzunuzla mı? –diye sordu aniden. Aratov hemen cevap veremedi.

— Hassasiyet sebebiyle, yeteneğine olan saygıdan, –diye bildi nihayet.

“Saygı” sözcüğü Bayan Milovidova'nın hoşuna gitmişti.

— Ne yaparsın!.. –dedi dul kadın iç çekerek.– Her ne kadar annesi de olsam ve onun için çok üzülsem de... Öylesine ani bir felaket ki!.. Yine de söylemek zorundayım: Her zaman çılgın biriydi ve o şekilde de hayatına son verdi!.. Ne utanç! Bir düşünün: Bir anne için nasıl bir şey bu? Şükürler olsun ki onu Hristiyan usulüne göre gömdüler... –Bayan Milovidova istavroz çıkardı.– Küçüklüğünden beri dikbaşlıydı,

baba ocağını bıraktı gitti... ve sonuçta –söylemesi kolay!– oyuncu oldu! Malumunuz, eve geri dönmesine izin verdim: Onu seviyordum! Ne de olsa anneyim ben! Başkalarının yanında yaşayıp el açmasına lüzum yoktu! –Dul kadın o an gözyaşlarına boğuldu.– Eğer beyefendi, –diye tekrar söze başladı başındaki örtünün uçlarına gözlerini sildikten sonra,– sizin böyle bir niyetiniz varsa ve bize karşı bir haysiyetsizlik peşinde değilseniz, aksine alaka göstermek istiyorsanız, o zaman diğer kızımınla konuşun. Size her şeyi benden daha iyi anlatacaktır... Annoçka! –diye bağırdı Bayan Milovidova.– Annoçka, buraya gel! Moskova’dan bir bey Klara hakkında konuşmak istiyor.

— Annoçka! –diye bağırdı tekrar dul kadın,– Anna Semyonovna! Sana diyorum, gelsene!

Kapı hafifçe aralandı ve eşikte artık genç sayılamayacak, hasta görünümlü, çirkince fakat mazlum ve gözleri kederli bir kız belirdi. Aratov kızı karşılamak için yerinden kalktı; kendini takdim etti, arkadaşı Kupfer’den söz etti.

— A! Fyodor Fyodoriç! –dedi kız yavaşça ve yine yavaşça sandalyeye oturdu.

— İşte, beyefendiyle sohbet et, –dedi Bayan Milovidova ağır ağır yerinden kalkarken,– zahmet etmiş, özel olarak Moskova’dan gelmiş, Katya hakkında bilgi toplamak istiyor. Beyefendi, siz –diye ekledi Aratov’a hitap ederek,– beni bağışlayın... Ben gidiyorum, işlerim var. Annoçka ile güzelce konuşabilirsiniz. Size tiyatrodan ve diğer şeylerden de bahsedebilir. O benim akıllımdır, eğitilmiştir, Fransızca konuşur, kitap okur, rahmetli kız kardeşinden eksik kalmaz. Katya’yı o eğitti denilebilir. Yaşça büyüktü ve onunla ilgilendi.

Bayan Milovidova uzaklaştı. Anna Semyonovna ile baş başa kalan Aratov konuşmasını tekrarladı, fakat ilk bakışta bir tüccar kızıyla değil de gerçekten eğitilmiş bir kızla muhatap olduğunu anlayıp uzun uzadıya anlattı ve başka ifadeler

kullandı, sona doğru ise heyecanlandı, yüzü kızardı ve kalbinin çarptığını hissetti. Anna ellerini birbirinin üstüne koymuş sessizce onu dinliyordu, kederli bir gülümseme yüzünden eksilmiyordu... Bu gülümseyişten acı ve kurtulamadığı bir keder okunuyordu.

— Kız kardeşimi tanıyor muydunuz? –diye sordu Aratov’a.

— Hayır, onu şahsen tanıımıyordum, –diye cevapladı Aratov.– Ama onunla karşılaştım ve bir keresinde onu dinledim. Ancak kız kardeşinizi bir kez olsun görmeye ve dinlemeye değerdin...

— Biyografisini mi yazmak istiyorsunuz? –diye tekrar sordu Aratov’a.

Aratov bu sözleri beklemiyordu, ancak hemen “Neden olmasın?” diye cevap verdi. Ama aslında topluma tanıtmak istiyordu...

Anna bir el hareketiyle Aratov’u durdurdu.

— Bu da ne için? Toplum zaten ona bir sürü acı çekti. Katya yaşamaya daha yeni başlamıştı. Ama şayet siz (Anna, Aratov’a baktı ve yine o kederli ancak bu kez daha dostça bir ifadeyle gülümsedi... Âdeta, “Evet, bana güven veriyorsun,” diye düşünür gibiydi)... Şayet siz bizzat ona böyle bir ilgi duyuyorsanız, o zaman müsaade edin bu öğle yemekten sonra bize gelmenizi rica edeyim. Şu an yapamayacağım... Böyle çok ani oldu... Gücümü toplayayım... Deneyeceğim... Ah, onu öyle çok severdim ki!

Anna arkasını döndü, hüngür hüngür ağlayabilirdi.

Aratov çevik bir hareketle sandalyeden kalktı, davet için teşekkür etti, muhakkak geleceğini söyledi... Muhakkak! Bu sakın sesle mazlum ve kederli gözlerin izini içinde taşıyarak ve beklemenin verdiği azapla yanıp tutuşarak oradan ayrıldı.

XIII

Aratov aynı gün Milovidovaların evine geri döndü ve tam üç saat boyunca Anna Semyonovna ile sohbet etti. Bayan Milovidova saat ikide, yemekten hemen sonra yattı ve saat yedideki akşam çayına dek dinlendi. Aratov ve Klara'nın kız kardeşinin konuşması aslında bir sohbet sayılmazdı: Yalnızca Anna konuşuyordu, önceleri duraksayarak ve mahcup bir halde, ancak daha sonra önüne geçilemez bir hararetle. Kız kardeşine taptığı aşikârdı. Aratov'un onda uyandırdığı güven büyüyor ve kuvvetleniyordu; Anna artık çekingenlik göstermiyordu, hatta bir iki kez hiç konuşmadan Aratov'un önünde birkaç damla gözyaşı akıttı. Aratov'un onun samimi olarak anlattıklarını ve içini dökmesini dinlemeyi hak eden biri olduğunu düşünüyordu... Anna kendi ıssız hayatında daha önce böyle bir şey yaşamamıştı! Aratov ise... Aratov her bir kelimeyi içine çekiyordu.

Öğrendikleri şöyleydi... Tabii üstü kapalı söylenenleri kendisi tamamlamıştı...

Klara küçükken hiç şüphesiz yaramaz bir çocuktü, genç kızlığında da pek az kişiye karşı mülayimdi, başına buyruk, sinirli ve gururluydu, içkiye düşkünlüğü ve kabiliyetsizliğinden ötürü hor gördüğü babasıyla özellikle geçinemezdi. Babası bunu anlıyor ve bu yüzden onu affedemiyordu. Müziğe

olan yeteneği erken yaşta kendini göstermişti, babası sanat olarak yalnızca, kendinin pek az becerebildiği, ancak onu ve ailesini geçindiren resim sanatını kabul ettiği için bu yeteneğinin gelişmesine imkân tanımamıştı. Klara annesini öylesine severdi, bir dadı gibi. Ablasına tapardı, onunla kavga edip ısırmasına rağmen. Gerçekten de sonra ablasının önünde dizlerinin üstüne çöker ve ısırdığı yerleri öperdi. Her şeyiyle ateş, her şeyiyle ihtiras ve her şeyiyle zıtlıktı, kindar ve iyi kalpli, yüce gönüllü ve intikamcı; kadere inandı, Tanrı'ya ise inanmazdı (bu sözleri Anna korkuyla fısıldamıştı); güzel olan her şeyi severdi, ama kendi güzelliği ile alakadar değildi, eline ne geçerse onu giyerdi; genç erkeklerin ona kur yapmasına tahammül edemezdi; kitaplarınsa yalnızca aşktan bahsedilen sayfalarını tekrar tekrar okurdu; beğenilmek istemezdi, tatlı sözleri sevmez ve kırıncı sözleri unutmadığı gibi onları da unutmazdı; ölümden korkardı ama kendi canına kıydı. Bazen şöyle söylerdi: “İstediğim gibi birine asla rastlayamayacağım... Diğerleri ise bana lazım değil!” – “Peki ya rastlarsan?” diye sorardı Anna. “Rastlarsam... Benim olur.” – “Peki ya olmazsa?” – “O zaman... Kendimi öldürürüm. Beş para etmezmişim demek ki.” Klara'nın babası (Bazen sarhoş kafayla karısına, “Kimden peydahladın bu kara haylazı?” diye sorardı. “Benden değil!”) onu bir an önce başından atabilmek için “eğitilmiş” tayfadan, pek bir aptal, varlıklı ve genç bir tüccarla evlendirmeye niyetlenmişti. Düğüne iki hafta kala Klara (henüz on altı yaşındaydı) kollarını önünde kavuşturmuş, parmaklarıyla dirseklerine vurarak (en sevdiği pozunu) nişanlısına yanaşmış ve birden büyük ve güçlü elini şak diye nişanlısının kırmızı yanağına indirivermişti. Adam yerinden sıçramış ve ağzı açık kalmıştı; belirtmek gerekir ki Klara'ya ölesiye âşıktı... Nişanlısı, “Neden?” diye sordu. Klara gülümsedi ve arkasını dönüp gitti. “Ben de hemen oracıkta, odadaydım,” diye anlatıyordu Anna, “olanlara şahit oldum. Arkasından koştum ve ona ‘Katya, Tanrı aşkına, ne yapıyorsun?’ dedim.

Cevap olarak şunları söyledi: ‘Gerçek bir erkek olsaydı canıma okumuştı, oysa bu pısırtığın teki! Bir de “Neden?” diye soruyor! Benden ona hiçbir şey olmaz, asla, asla!’ Böylece Klara onunla evlenmedi. Çok geçmeden o aktrisle tanıştı ve evi terk etti. Anneciğim arkasından ağladı, babamsa sadece, ‘İnatçı keçiyi sürüden atarlar!’ dedi. Gayret gösterip onu aramaya da kalkışmadı. Klara’yı anlamıyordu. Evden kaçışının hemen öncesinde,” diye devam etti Anna, “bana sarılırken az kalsın nefesimi kesecekti ve sürekli şu sözleri tekrar etti: ‘Yapamıyorum, başka türlü yapamıyorum! Kalbim paramparça! Ama yapamıyorum! Kafesiniz küçük... Kanatlarıma göre değil! Hem kaderin önüne geçemezsin...’”

Anna “Sonrasında onunla nadiren görüşür olduk...” diye belirtti. Babam öldüğünde iki günlüğüne geldi, mirastan hiçbir şey almadı ve tekrar kayboldu. Sonra Kazan’a bir oyuncu olarak geri döndü.

Aratov Anna’ya Klara’nın oynadığı tiyatro oyunları, roller ve başarıları hakkında sorular sormaya başlamıştı. Anna yine öyle kederli, fakat büyük bir hevesle ayrıntılı cevaplar veriyordu. Hatta Aratov’a Klara’nın oynadığı rollerden birinin kostümüyle çekilmiş bir fotoğrafını bile göstermişti. Fotoğrafta seyircilere sırtını dönmüş gibi bir tarafa bakıyordu, kurdeleyle örülmüş örgüsü yılan gibi kıvrılıp çıplak kolunun üzerine düşmüştü. Aratov bu fotoğrafı uzun uzun inceledi ve onu tanıdık buldu, Klara’nın halka açık okumalara katılıp katılmadığını sordu, hayır cevabı aldı, Klara için tiyatro ve sahne heyecanının mühim olduğunu öğrendi. Ne var ki başka bir soru Aratov’un dilinin ucunda beklemekteydi.

— Anna Semyonovna! —diye sesini yükseltmeden, fakat fevkalade bir güç bularak sonunda feryat etti Aratov.— Söyleyin, size yalvarıyorum, söyleyin, niçin... Niçin böyle korkunç bir işe kalkıştı?

Anna bakışlarını yere dikti.

— Bilmiyorum! —dedi birkaç saniye sonra.— Yemin ederim, bilmiyorum!.. —diye hızla devam etti Anna Aratov'un sanki ona inanmıyormuş gibi ellerini açtığını fark ederek.— Buraya geldiğinden beri âdeta düşünceli ve karamsar bir hali vardı. Belli ki Moskova'da benim çözemediğim bir iş gelmişti başına! Fakat aksine o uğursuz günde sanki... her zamankinden neşeli değilse de daha huzurluydu. Ben bile hiçbir şey sezmemiştim, —diye acı bir gülümsemeyle ve bunun için kendine sitem eder gibi ekledi.

— Görüyor musunuz, —diye Anna tekrar söze başladı,— Katya'nın mutsuz olacağı sanki doğuştan alınaya yazılmıştı. Küçüklüğünden beri buna inanıyordu; elini yanağına dayar, düşünür ve şöyle derdi: “Çok yaşamayacağım!” İçine doğuyordu. Bir düşünün, başına ne geleceğini önceden, bazen rüyasında, bazen de öylesine görebiliyordu! “Dilediğim gibi yaşayamıyorum, başka türlüüne de gerek yok...” Bu da onun sözüydü. “Sonuçta hayatımız kendi elimizde!” Böyle olduğunu da kanıtladı.

Anna elleriyle yüzünü kapayıp sustu.

— Anna Semyonovna, —diye çok geçmeden Aratov söze başladı,— gazetelerin bunu neye bağladığını iştmişsinizdir belki...

— Karşılıksız aşka mı? —diye bir anda ellerini yüzünden çekerek söze girdi Anna.— İftira, iftira bunlar, uydurma!.. Benim el değmemiş, ulaşılmaz Katyam... Katya ve karşılıksız, geri çevrilmiş bir aşk mı? Benim de bundan haberim yoktu, öyle mi? Ona herkes âşıktı... O ise... O burada kimi sevebilirdi ki? Bütün bu insanlar arasında kim, kim ona layık olabilirdi? Kim bu dürüstlük, samimiyet ve en önemlisi onun bütün kusurlarının yanı sıra daima öne çıkan saflık ülküsüne erişebilirdi? Onu geri çevirmek... Onu...

Anna'nın sesi kesilmişti... Elleri hafifçe titriyordu. Birden kıpkırmızı oldu... öfkeden kızarmıştı ve o sırada sadece bir anlığına kız kardeşine benzedi.

Aratov özür dilemeye yeltendi.

— Dinleyin, —diye Anna tekrar araya girdi,— ben elbette sizin, kendinizin de bu iftiraya inanmamanızı ve mümkünse onu boşa çıkarmanızı istiyorum! Onunla ilgili bir yazı mı yazmak istiyordunuz, işte size onun hatırasına sahip çıkmak için bir fırsat! Sizinle bu sebeple bu kadar açık konuşuyorum. Dinleyin, Katya’dan geriye bir hatıra defteri kaldı.

Aratov irkildi.

— Hatıra defteri, —diye mırıldandı...

— Evet, hatıra defteri... Aslında hepsi birkaç sayfa bir şey. Katya yazmayı sevmezdi. Aylarca bir şey yazmadığı olurdu... yazdıkları da oldukça kısıydı. Fakat o daima, daima dürüsttü, asla yalan söylemezdi. Ondaki gururla yalan söylemek mümkün mü? Ben... size bu hatıra defterini göstereceğim. Bu defterde karşılıksız aşka dair bir ima olsun var mı yok mu kendiniz görün.

Anna aceleyle masanın çekmecesinden en fazla on sayfalık ince bir defter çıkardı ve Aratov’a uzattı. Aratov hevesle defteri kaptı, hatalı ve irice yazılmış el yazısını, o isimsiz mektuptaki yazıyı tanıdı, rasgele bir sayfa açtı ve o anda şu satırlarla karşılaştı:

“Moskova. Salı... Haziran’ın... Bir sabah dinletisinde şarkı söyledim ve okuma yaptım. Bugün benim için önemli bir gün. Bugün benim kaderimi belirlemeli.” (Bu sözlerin altı iki kere çizilmişti.) Bunları bilerek üstü karalanmış birkaç satır takip ediyordu. Sonra ise: “Hayır! Hayır! Hayır! Yine eskisi gibi olmalı, ama şayet...”

Aratov’un defteri tutan eli aşağı düştü, başı yavaşça göğsüne doğru eğildi.

— Okuyun! —diye bağırdı Anna.— Neden okumuyorsunuz? Başından okuyun... Okumak beş dakikanızı alsa da iki koca yıla uzanıyor bu defter. Kazan’dayken hiçbir şey yazmadı...

Aratov yavaşça sandalyeden kalktı ve Anna'nın önünde diz çöktü.

Beriki şaşkınlık ve korkudan taş kesilmişti.

— Verin... Bu defteri bana verin, —diye söze başladı Aratov kesik kesik ve iki elini Anna'ya uzattı.— Onu bana verin, fotoğrafı da... Sizde muhtemelen başka bir tane vardır. Defteri size geri vereceğim... Ancak ona ihtiyacım var...

Aratov'un yakarışında ve yüzünün bozuk hatlarında öylesine biçare bir hal vardı ki öfke ve acıyı anımsatıyordu. Gerçekten de acı çekiyordu. Sanki başına nasıl bir bela aldığı kendi de kestiremiyordu, öfkeyle merhamet ve çare diliyordu.

— Verin, —diye tekrar etti Aratov.

— Yoksa... siz... kız kardeşime âşık mıydınız? —dedi sonunda Anna.

Aratov hâlâ dizlerinin üzerindeydi.

— Ben onu yalnızca iki kez gördüm... İnanın bana! Eğer beni kendimin bile anlayıp izah edemediği sebepler teşvik etmese ve üzerimde benden daha güçlü bir kuvvetin hâkimiyeti olmasa sizden bunu istemezdim... Buraya gelmezdim. Yapmalıyım... Zorundayım... Sizin de söylediğiniz gibi onun hatırasına sahip çıkmalıyım.

— Kız kardeşime âşık değil miydiniz? —diye ikinci kez sordu Anna.

Aratov hemen cevap vermedi, sanki bir acı duymuşçasına hafifçe arkasını döndü.

— Evet! Âşıktım! Âşıktım! Ve şimdi de âşığım... —diye haykırdı aynı bedbaht ifadeyle.

Yan odadan ayak sesleri duyuldu.

— Ayağa kalkın... Kalkın... —dedi Anna telaşla.— Annem bize doğru geliyor.

Aratov ayağa kalktı.

— Defteri de fotoğrafı da alın, öyle olsun bakalım! Zavallı, zavallı Katya! Yalnız hatıra defterini bana geri vereceksiniz, —diye ekledi Anna canlı bir tavırla.— Eğer bir şeyler yazacak olursanız muhakkak bana da gönderin... Duyuyor musunuz?

Bayan Milovidova'nın belirmesiyle Aratov cevap verme zorunluluğundan kurtuldu. Ancak şunları fısıldamaya fırsat bulabildi:

— Siz bir meleksiniz! Teşekkür ederim! Yazacağım her şeyi size yollayacağım. —Bayan Milovidova uyku mahmurluğuyla hiçbir şeyin farkına varmadı. Böylece Aratov ceketinin yan cebinde bir fotoğrafla Kazan'dan ayrıldı. Hatıra defterini ise altı çizili satırların bulunduğu sayfayı fark ettirmeden yırtıp Anna'ya iade etmişti.

Moskova'ya dönüş yolunda Aratov'u yine bir uyuşma hali etkisi altına aldı. Seyahatinin amacına ulaşmasına içten içe sevinse de Klara'yla ilgili düşüncelerini eve dönüşüne dek ertelemişti. Daha çok Klara'nın ablası Anna'yı düşünüyordu. “İşte,” diye geçiriyordu içinden Aratov, “harikulade, sevimli bir varlık! Ne ince bir algı, ne kadar seven bir kalp, bencillikten eser yok! Nasıl oluyor da taşramızda, hem de bu şartlarda böyle kızlar yetişiyor! Hem hasta, hem çirkin, hem de genç değil, yine de dürüst ve eğitilmiş bir insan için mükemmel bir arkadaş olurdu! İşte böyle birine âşık olmalı!” Aratov böyle düşünüyordu... Fakat Moskova'ya geldiğinde mesele bambaşka bir hal aldı.

XIV

Platonida İvanovna yeğenin dönüşüne tarif edilemeyecek kadar sevindi. Onun yokluğunda aklına neler gelmemişti ki! “Hiç değilse Sibirya’ya!” diye fısıldıyordu odasında kırmıldamadan otururken. “Hiç değilse bir yıllığına!” Üstüne üstlük aşçı kadın yakın çevrede ortadan kaybolan delikanlılara dair sağlam kaynaklı haberler vererek onu korkutuyordu. Aratov’un mutlak masumiyeti ve güvenilirliği biraz bile olsa onu teselli edemiyordu. “Sonuçta... Daha ne olsun! Fotoğrafla uğraşıyor... Yetmez mi! Tutup götürürler!” Ama işte Yaşa’sı tastamam ve sapasağlam geri gelmişti. Platonida İvanovna, Aratov’un biraz kilo verdiğini ve yüzünün süzül-düğünü fark etmişti. –Malum... bakımsızlıktan!– Ancak seyahati hakkında bir şeyler sormaya cesaret edememişti. Yemekte, “Kazan güzel bir şehir mi bari?” diye sordu. Aratov, “Güzel,” diye yanıtladı. “Peki sadece Tatarlar mı yaşıyor?” – “Sadece Tatarlar değil.” – “Entari getirmedin mi oradan?” – “Hayır, getirmedim.” Konuşma böylece son bulmuştu.

Aratov odasında yalnız kalır kalmaz âdeta etrafını bir şeyin sardığını, yine gücün hükmü altına, daha doğrusu başka bir yaşamın, başka bir varlığın hükmü altına girdiğine dair bir duyguya kapıldı. Anna’ya o ani çılgınlık patlaması sırasında Klara’ya âşık olduğunu söylediyse de bu sözler şimdi anlamsız ve tuhaf geliyordu. Hayır, ona âşık değildi, hem neredeyse

unuttuğu, hayattayken de hoşlanmadığı ölü birine nasıl âşık olabilirdi ki? Hayır! Ama hükmü altındaydı... Onun hükmü altında... Artık o kendine ait değildi. Fethedilmişti. Öylesine fethedilmişti ki ne kendi aymazlığını tiye alarak, ne bu olanların sinir bozukluğundan ileri gelip her şeyin geçeceğine dair kendine güven değilse bile bir umut telkiniyle, ne buna dair bir kanıt arayışıyla, ne de başka bir yolla kurtulmayı dahi denemiyordu. Klara'nın Anna'ya söylediği "Rastlarsam benim olur," sözlerini anımsadı... İşte onun olmuştu. O bir ölü değil miydi? Evet, bedeni ölü... Peki ya ruhu? Ruh ölümsüz değil midir? Gücünü gösterebilmesi için fâni uzuvlara mı ihtiyacı var? Manyetizma bize canlı bir insanın ruhunun başka bir insanın ruhu üzerindeki etkisini kanıtlamıştı... Şayet ruh ölümsüzse neden bu etki ölümden sonra da devam etmesin? İyi de hangi maksatla? Bundan ne çıkabilir ki? Peki biz etrafımızda olup biten her şeyin maksadını idrak edebiliyor muyuz? Bu düşünceler Aratov'un kafasını öylesine meşgul ediyordu ki çay içerken beklenmedik bir anda Platoşa'ya ruhun ölümsüzlüğüne inanıp inanmadığını sordu. Platoşa önce Aratov'un ne sorduğunu anlayamadı, sonra istavroz çıkardı ve ruhun elbette ölümsüz olduğunu söyledi. "Öyleyse öldükten sonra da etkisini gösterebilir mi?" diye tekrar sordu Aratov. İhtiyar kadın "Bütün çileleri geçtiğinde, kıyamet gününü beklerken bizim için dua edebilir," diye yanıtladı. "İlk kırk gün ise ölümün onu bulduğu yerin civarında gezinir."

— İlk kırk gün mü?

— Evet, sonra çile başlar. Aratov halasının bildikleri karşısında hayrete düştü ve odasına çekildi. Tekrar aynı gücün etkisini üzerinde hissetti. Bu güç Klara'nın hayalinin en ince, hatta öyle ki Aratov'un o sağken bile fark etmediği ayrıntılarına varana dek durmaksızın gözünün önüne gelmesiyle de kendini belli ediyordu: Klara'nın parmaklarını, tırnaklarını, şakaklarının altındaki zülüfleri ve sol gözünün altındaki küçük beni görüyordu; dudakları, burun delikleri ve kaşlarının

hareketlerini, yürüyüşünü ve başının hafiften sağa doğru eğik duruşunu... her şeyi görüyordu! Bütün bunlara bakarak haz duyduğu falan yoktu, yalnızca bunları düşünmekten ve gözünün önüne getirmekten kendini alamıyordu. Fakat dönüşünden sonraki ilk gece Klara rüyasına girmede... Çok yorulmuştu, bir ölü gibi uyudu. Buna karşın uyanır uyanmaz Klara tekrar Aratov'un odasına girdi ve âdeta bir ev sahibesi gibi ona sormadan ve izin almaya gerek duymadan, bu hakkı kendi arzusuyla gerçekleşen ölümüyle satın almışçasına öylece bu odada kaldı. Aratov, Klara'nın fotoğrafını aldı ve büyütüp bir kopyasını yapmaya koyuldu. Sonra aklına fotoğrafı stereoskopa* yerleştirmek geldi. Uzun süre uğraştı... nihayet başardı. Klara'nın bir vücut şekli alan silüetini camın arkasından gördüğünde bir an irkildi. Ama bu silüet gri ve sanki tozlanmış gibiydi... Ayrıca gözleri... Gözleri başını çevirmiş gibi bir tarafa doğru bakıyordu. Aratov bu gözlere kendine doğru dönmelerini beklermiş gibi uzun uzun baktı... Hatta bilerek gözlerini kırıştırdı... Ancak gözler hareketsiz kaldı ve bütün silüet giderek bir oyuncak bebek haline büründü. Aratov geriye doğru çekilip kendini kanepeye bıraktı ve hatıra defterinden koparılmış, altı çizili satırların olduğu sayfayı eline aldı ve düşündü: "Derler ki âşıklar sevgilileri tarafından yazılan satırları öpermiş, benimse içimden böyle bir şey gelmiyor, ayrıca el yazısını da çirkin buluyorum. Ama benim hükmüm bu satırlarda." O an Aratov yazıyla ilgili Anna'ya verdiği sözü hatırladı. Masanın başına oturdu ve yazmaya başladı, fakat yazdıkları öyle samimiyetsiz, öyle gösterişli şeylerdi ki... Özellikle de samimiyetsizdi... Ne yazdıklarına ne de kendi duygularına inanıyordu... Üstelik Klara da ona yabancı ve anlaşılmaz geliyordu! Onu anlayamıyordu. "Hayır!" diye düşündü elinden kalemi fırlatarak... "Ya yazmak benim işim değil ya da biraz daha beklemek lazım!" Aratov Milovidovalara yaptığı ziyareti ve Anna'nın anlat-

---

* *stereoskop*: Bir resmin veya fotoğrafın yerleştirilen iki suretini birleştirerek üç boyutlu gösteren alet.

tıklarını hatırlamaya çalıştı, iyi kalpli, büyüleyici Anna'nın... Anna'nın söylediği "El değmemiş!" sözü onu aniden hayrete düşürdü... Sanki onu hem yaktı, hem de aydınlattı.

— Evet, —dedi yüksek sesle,— o el değmemiş biri ve ben de öyleyim... Ona bu gücü veren de bu!

Ruhun ölümsüzlüğü ve ölümden sonraki hayata dair düşünceler Aratov'a yine misafir oldular. İncil'de şöyle demiyor muydu? "Ölüm, nerede senin zehirli iğnen?" Schiller de şöyle diyordu: "Ölümler de yaşayacak!" (Auch die Todten sollen leben!) Bir de sanırım Mistkeviç'ten: "Kıyamete kadar seveceğim... ve kıyametten sonra da!" Bir İngiliz yazarsa şöyle demişti: "Aşk ölümden güçlüdür." Aratov özellikle İncil'deki sözün etkisi altında kalmıştı. Bu sözlerin geçtiği yeri bulmak istedi. İncil'i yoktu, Platoşa'dan istemek için yanına gitti. Platoşa şaşırdı, ama her yanı balmumu lekesi içinde, üstünde bakır kopçalar bulunan buruşuk deri kaplı eski kitabı çıkarıp Aratov'a verdi. Aratov İncil'i odasına götürdü, fakat uzun süre o sözleri bulamadı... Ama gözüne bir başkası ilişti:

"Hiç kimsede insanın dostları uğruna canını vermesinden daha büyük bir sevgi olamaz." (Yuhanna İncili, 15. Bölüm, 13. Ayet)

Aratov içinden şöyle geçirdi: "Yanlış söylenmiş. Şöyle olmalıydı: Daha büyük bir güç olamaz..."

"Peki ya benim için canını vermediyse? Sırf yaşamak bir eziyet halini aldığı için canına kıydıysa? Nihayetinde o buluşmaya gelmesinin sebebi aşk ilanı değilse?"

Ama tam da o sırada bulvarda ayrılmadan önceki haliyle Klara gözünün önüne geldi... Yüzündeki o kederli ifadeyi, o gözyaşlarını ve o sözleri anımsadı: "Ah, beni hiç anlamadınız!.."

Hayır! Klara'nın kimin uğruna can verdiğinden şüphe edemezdi...

Gece olana dek bütün gün böyle geçti.

XV

Aratov uykusu gelmese de erken yatmıştı, yatakta dinlenilmeyi umuyordu. Sinirlerinin gerilmesi ona seyahatin ve yolun verdiği fiziksel yorgunluktan çok daha dayanılmaz bir yorgunluk veriyordu. Ancak bu yorgunluk ne denli büyük olsa da bir türlü uykuya dalamıyordu. Kitap okumayı denedi... Fakat satırlar gözlerinin önünde birbirine giriyordu. Mumu söndürdü ve odası karanlığa büründü. Ama Aratov uyumadan, gözleri kapalı yatmaya devam etti. Sonra bir şey işitir gibi oldu: Biri kulağına fısıldıyordu... Aratov, “Kalp çarpıntısı, kan akışının sesi,” diye düşündü. Ancak fısıltı düzenli bir konuşmaya dönüşmüştü. Birisi hızlı hızlı, sızlanır tonda ve anlaşılmaz bir Rusçayla konuşuyordu. Bir kelime dahi yakalamak imkânsızdı... Ama bu Klara’nın sesiydi.

Aratov gözlerini açtı, doğruldu, dirseklerine dayandı... Ses cılızlaşmıştı ama sızlanır tonda, hızlı ve anlaşılmaz konuşmasını sürdürüyordu...

Bu hiç şüphesiz Klara’nın sesiydi.

Birinin parmakları belli belirsiz bir arpej çalarak piyanonun tuşları üzerinden geçti... Sonra ses tekrar konuşmaya başladı. Daha yavaş sesler duyuluyordu... tekrar eden iniltiler benzer sesler... Bu sefer kelimeleri seçmek mümkündü...

“Güller... Güller... Güller...”

— Güller, –diye tekrar etti Aratov fısıldayarak.– Ah, tamam! Bunlar rüyamda gördüğüm kadının başındaki güller... “Güller,” –ses tekrar duyuldu.

— Sen misin? –Aratov yine fısıltıyla sordu.

Ses bir anda kesildi.

Aratov bekledi... Bekledi ve başını yastığa koydu. “İşitsel halüsinasyon,” diye düşündü. “Peki ya... Ya o gerçekten burada, yanımdaysa? Onu görsem korkar mıyım? Veya sevinir miyim? Neden korkayım ki? Neye sevineyim? Belki de şuna sevinmeli: Bu, ruhun ölümsüzlüğünün, başka bir dünyanın mevcudiyetinin kanıtı olurdu. Ama buna karşın, bir şey görmüş olsam bile sonuçta bu görsel bir halüsinasyon da olabilir...”

Yine de Aratov bir mum yaktı ve hızlı bir bakışla, korkusuzca odayı gözden geçirdi, sıradışı hiçbir şey göremedi. Ayağa kalktı, stereoskopun yanına gitti. Yana doğru bakan gözleriyle o gri kukla yine orada duruyordu. Korku hissi yerini mahcubiyete bırakmıştı. Beklentilerinde aldanmıştı sanki... ve bu beklentiler ona gülünç geldi. “Saçmalık bu sonuçta!” diye mırıldandı yatağa girerken ve mumu söndürdü. Tekrar derin bir karanlık çöktü odaya.

Aratov bu sefer uyumaya kararlıydı... Ancak içinde yeni bir his belirdi. Ona öyle geldi ki odanın ortasında, az ötede biri duruyor ve neredeyse hissedilir bir şekilde nefes alıp veriyordu. Hemen arkasını döndü ve gözlerini açtı... Ancak bu kör karanlıkta ne görecekti ki? Komodinın üzerindeki mumu aramaya koyuldu... Aratov birden yumuşak ve sessiz bir kasırganın odadan, kendi üzerinden ve içinden esip geçtiği hissine kapıldı ve kulaklarında apaçık “Ben!” kelimesi yankılandı.

“Ben! Ben!”

Mumu yakmayı başarıncaya dek birkaç dakika geçti.

Odada yine kimsecikler yoktu, Aratov kalbinin küt küt atması dışında artık hiçbir şey duymuyordu. Bir bardak su içti ve elini başına yaslayıp öylece hareketsiz kaldı. Bekliyordu.

“Bekleyeceğim. Ya bütün bunlar bir saçmalık ya da o burada! Kedinin fareyle oynadığı gibi benimle oynayacak hali yok ya!” Aratov uzun süre bekledi... Öyle uzun beklemişti ki başına yasladığı eli şişti... Fakat önceki hislerin hiçbiri tekrarlanmadı. Bir iki kez gözleri kapandı... Hemen gözlerini açtı... En azından açtığını sanıyordu. Gözleri yavaş yavaş kapıya doğru yöneldi ve orada sabitlendi. Mum sönmüştü ve odaya yeniden karanlık çöktü... Fakat kapı alacakaranlıkta uzun bir leke gibi ağardı. Bu leke kıvıldadı, küçüldü, kayboldu... Onun yerine kapının eşiğinde bir kadın sülüeti belirdi. Aratov dikkat kesildi... Klara! Bu sefer Klara doğruca ona doğru bakıyor ve yaklaşıyordu... Başında kırmızı güllerden bir taç vardı... Aratov heyecan içinde doğruldu... Yanı başında kırmızı kurdeleli gece başlığı ve beyaz hırkası içinde halası duruyordu.

— Platoşa! –dedi Aratov zorlukla. Siz misiniz?

— Benim, –Platonida İvanovna cevap verdi,– benim Yaş’a cıgım, ben.

— Neden geldiniz?

— Beni uyandırdın. Önce sanki inliyordun... Sonra ise birden bağırdın: “Kurtarın, yardım edin!”

— Ben mi bağırdım?

— Evet, bağırıyordun, hem de hırıltılar çıkararak: “Kurtarın!” Ben de, “Tanrım! Hasta falan olmasın?” diye düşündüm. İçeri girdim. İyi misin?

— Gayet iyiyim.

— Kâbus gördün demek. Tütsü yakmamı ister misin?

Aratov halasına bir kez daha dikkatle baktı ve bir kahkaha attı. İyi kalpli ihtiyar, başlığı ve hırkası içinde korkmuş, şaşkın yüzüyle gerçekten de gülünç görünüyordu. Aratov’u

sarıp sarmalayan, canını sıkın bütün o gizem ve efsun bir anda dağılıvermişti.

— Hayır Platoşa, canım benim, gerek yok, —dedi Aratov.— Endişelendirdiğim için bağışla beni, lütfen. Rahatça yat uyu, ben de uyuyacağım.

Platonida İvanovna bir süre daha yerinde kaldı, mumu işaret edip, “Neden söndürmüyorsun? Bir kaza çıkacak!” diye homurdandı ve giderken uzaktan da olsa haç çıkarmaktan kendini alıkoyamadı.

Aratov çok geçmeden uykuya daldı ve sabaha kadar uyudu. Kalktığıında morali yerindeydi. Kendini hafiflemiş ve özgür hissediyordu. “Ah şu romantik haller, ne olacak!” dedi kendi kendine gülümseyerek. Stereoscopa da, kopardığı sayfaya da bir kez bile bakmadı. Ancak kahvaltıdan hemen sonra Kupfer’e doğru yola çıktı.

Onu oraya çeken şeyi açıkça idrak edemiyordu.

XVI

Aratov iyimser dostunu evde bulmuştu. Onunla bir süre lafladı, kendisini ve halasını tamamen unuttuğuna dair sitem etti ve Kupfer'e Yaroslav'dan balıksırtı desenli bir takke gönderen altın kadın, Prenses hakkındaki yeni methiyeleri dinledi... Ve beklenmedik bir anda, Kupfer'in karşısına oturmuş gözlerinin içine bakarken Kazan'a gittiğini söyleyiverdi.

— Kazan'a mı gittin? Niçin?

— Bilgi toplamak istedim... Klara Miliç hakkında!

— Hani şu zehir içen kız mı?

— Evet.

Kupfer anladım der gibi başını salladı.

— Şuna bakın hele! Sözde sessiz sakın dersin! Bin verst gidip geldin demek... Ne sebeple? Ha? Gönül meselesi olsa bari! O zaman her şeyi anlayabilirdim! Her şeyi! Bütün o çılgınlıkları! –Kupfer eliyle saçlarını karıştırdı.– Ancak amaç sırf bilgi toplamaksa, siz okumuş beylerin tabiriyle söyleyecek olursak... Mazur görün lütfen! İstatistik komitesi bunun için var! Öyle olsun bakalım, yaşlı kadın ve ablasıyla tanıştın mı peki? Gerçekten de müthiş bir kız, değil mi?

— Müthiş, –diye teyit etti Aratov.– Bana çok ilginç şeyler anlattı.

— Klara'nın kendini nasıl zehirlediğini anlattı mı?

— Yani... Ne demek istiyorsun?

— Ne şekilde zehirlediğini?

— Hayır... Hâlâ çok üzgündü... O kadarını sormaya cesaret edemedim. Başka bir konu mu var?

— Elbette var. Bir düşünsene: Tam o gün sahneye çıkması gerekiyormuş, çıkmış da. Tiyatroya giderken yanına zehir şişesini almış, birinci perdeden önce zehri içmiş ve oyunun sonuna dek öyle oynamış. Zehir vücudundayken! Nasıl bir irade gücü? Nasıl bir kişilik? Hiç bu denli bir his ve şevkle rol yapmadığı söyleniyor! Seyirciler hiç kuşkulananmamış, alkışlamış ve tekrar sahneye davet etmişler... Perde kapanır kapanmaz oracıkta sahneye yığılmış. Kıvranmış durmuş... Bir saat sonra da ruhunu teslim etmiş. Sana bundan bahsetmedim mi yoksa? Gazeteler de yazmıştı.

Aratov'un elleri bir anda buz kesti ve içi ürperdi.

— Hayır, bana bundan bahsetmemiştin, –dedi Aratov sonunda.– Bunun hangi oyun olduğunu biliyor musun?

Kupfer düşündü.

— Oyunun adını söylemişlerdi... Aldatılan bir kız vardı içinde. Bir drama olmalı. Klara dramatik roller için yaratılmıştı... Dış görünüşü de... İyi de nereye böyle? –Aratov'un şapkasına uzandığını görünce Kupfer sözünü yarıda bıraktı.

— Kendimi iyi hissetmiyorum, –diye cevap verdi Aratov.– Hoşça kal... Başka zaman uğrarım.

Kupfer Aratov'u durdurdu ve yüzüne baktı.

— Çok hassas bir adamsın kardeşim! Şu haline bir bak! Kireç gibi bembeyaz kesildin.

— İyi değilim, –diye tekrar etti Aratov, Kupfer'in elinden kurtuldu ve evin yolunu tuttu. Ancak o dakikada anlamıştı ki Kupfer'e gelmesinin tek amacı Klara hakkında konuşmaktı...

“Çılgın ve zavallı Klara hakkında...”

Fakat eve döndükten kısa bir süre sonra tekrar sakinleşti, kısmen de olsa.

Klara'nın ölümüne eşlik eden hadiseler Aratov'un üzerinde başta sarsıcı bir etki yapmıştı, ancak sonraları Kupfer'in şu “zehir içindeyken” sahneye çıkma olarak dile getirdiği şey ona çirkin bir ifade, bir meydan okuma gibi geldi ve içinde nefrete benzer bir his uyanmasından korkup bunu daha fazla düşünmemeye gayret etti. Yemek zamanı Platoşa'nın karşısında otururken birden onun gece yarısı belirişi geldi aklına, o daracık hırka, kabarık kurdeleli gece başlığı (gece başlığında kurdelenin ne işi varsa artık!) ve fantastik bir baledeki makinist düdüğü gibi bütün sanrılarını toz bulutuymuşçasına dağıtan o komik silüeti hatırladı. Hatta Platoşa'nın çılgınlığını duyması, korkup yerinden sıçraması, odasına dönemeyip yeğeninin odasına da giremeyişi ve dahasına dair hikâyeyi tekrar anlatması için onu zorladı. Akşamleyin Platoşa'yla kâğıt oynadı ve biraz buruk, fakat yine de oldukça sakin bir halde odasına çekildi.

Aratov önündeki geceyi düşünmüyor ve ondan korkmuyordu. Onu olabilecek en iyi şekilde geçireceğine emindi. Zaman zaman içinde Klara ile düşünceler uyanıyor, fakat o anda Klara'nın kendini nasıl da “mağrurane” bir şekilde öldürdüğünü hatırlıyıp vazgeçiyordu. Bu “münasebetsizlik” Klara ile alakalı diğer hatıraların önüne geçiyordu. Öyle ki Aratov stereoskoptan göz ucuyla bakıp Klara'nın utandığı için başını çevirdiğini düşündü. Stereoskopun üzerindeki duvarda annesinin portresi asılıydı. Aratov portreyi duvardan aldı, inceledi, öptü ve dikkatlice çekmeceye sakladı. Bunu neden yapmıştı? Bu portre o kadının yakınında durmamalı diye mi, yoksa başka bir sebeple mi? Bunu kendine izah edemiyordu. Ne var ki annesinin portresi Aratov'un içinde babasının hatırasını canlandırdı... Bu odada, bu yatağın üzerinde can verirken gördüğü babasının... “Bütün bu olanlar

hakkında ne düşünüyorsun baba?” Aratov hayalinde babasına seslendi. “Bu işlerden anlardın, Schiller’in ruhlar dünyasına sen de inanırdın. Bana bir tavsiye ver!”

— Keşke bütün bu saçmalığa son verecek bir tavsiye verebilsen, –dedi Aratov yüksek sesle, eline kitabını aldı. Fakat uzun süre okuyamadı, bütün vücudunda bir ağırlık hissederek hemen uykuya dalacağına dair kesin bir güvenle her zamankinden erken yatağa girdi.

Öyle de oldu... Ancak huzurlu bir geceye dair ümitleri boşa çıktı.

XVII

Daha gece yarısı olmadan Aratov tuhaf ve dehşet verici bir rüya gördü.

Rüyasında kendine ait zengin bir malikânede idi. Bu evi ve bitişiğindeki yurtluğu kısa bir süre önce satın almıştı. Durmadan, “İyi, şimdilik iyi, ama kötü bir şeyler olacak,” diye düşünüyordu. Ufak tefek bir adam olan kâhyası Aratov’un etrafında dört dönüyordu, sürekli gülümsüyor, selam veriyor, evi ve yurtluğundaki her şeyin ne kadar mükemmel bir düzene sahip olduğunu Aratov’a göstermek istiyordu. “Buyurun, buyurun,” diye tekrar edip duruyordu iki kelimede bir kıs kıs gülerek, “her şey nasıl da yolunda, baksanıza! İşte atlar... Ah şu harikulade atlar!” Aratov bir dizi iri at gördü. Atlar ahırın bölmelerinde arkaları Aratov’a dönük duruyorlardı, yeleleri ve kuyrukları hayret vericiydi... Aratov önlerinden geçer geçmez atlar ona doğru döndü ve pis pis sırtırcasına dişlerini gösterdiler. “İyi...” diye düşünüyordu Aratov, “ama kötü bir şeyler olacak!” – “Buyurun, buyurunuz, –kâhya tekrarlıyordu– bahçeye buyurunuz: Bakın ne kadar harikulade elmalarınız var.” Gerçekten de harikuladeydiler, kırmızı ve yuvarlaktilar, ancak Aratov elmalara baktığı an elmalar buruştu ve yere düştü... “Kötü bir şeyler olacak,” diye düşündü Aratov. “İşte bu da göl, –kâhya geveleyip duruyordu– nasıl da mavi ve dümdüz! İşte altından

bir kayık! Kayıkla dolaşmak istemez misiniz? Kendi kendine gidecektir.” – “Binmeyeceğim!” diye düşündü Aratov, “Kötü bir şeyler olacak!” Ama yine de kayığa bindi. Dipte maymuna benzeyen küçük bir yaratık kıvrılmış yatıyordu. Pençesinde içinde koyu renkli bir sıvı bulunan küçük bir şişe vardı. “Endişe etmeyiniz,” diye bağıırıyordu kâhya kıyından... “Bir şey değil! Bu ölüm! Yolunuz açık olsun!” Kayık hızla ilerliyordu... Fakat aniden bir kasırğa koptu, bir önceki gün olduğu gibi sessiz ve yumuşak değil, aksine siyah, korkunç ve uğultulu bir kasırğa! Etraftaki her şey birbirine girdi ve Aratov dönen sis bulutunun ortasında tiyatro kostümünün içindeki Klara’yı gördü: Klara küçük şişeyi dudaklarına doğru götürüyordu, uzaktan “Bravo, Bravo!” sesleri duyuldu ve biri kaba saba sesiyle Aratov’un kulağına “Sen bunun bir komediyle son bulacağını mı düşünüyordun?” diye bağırdı. “Hayır, bu bir trajedi, trajedi!”

Aratov titreyerek uyandı. Oda karanlık değildi... Bir yerden zayıf bir ışık süzülüyor, etrafı hüzünlü ve hareketsizce aydınlatıyordu. Aratov bu ışığın nereden geldiğini bir türlü anlayamıyordu... Sadece tek bir şey hissediyordu: Klara buradaydı, bu odada... Onun varlığını hissediyordu... Tekrar ve sonsuza dek onun hükmü altındaydı!

Dudaklarından bir çığlık koptu:

— Klara, burada mısın?

— Evet! –Hareketsizce aydınlanan odanın ortasında apaçık bir ses işitildi.

Aratov sessizce sorusunu tekrar etti...

— Evet! –Ses tekrar işitildi.

— Seni görmeyi öyle istiyorum ki! –Aratov bir çığlık kopardı ve yataktan fırladı.

Çıplak ayaklarıyla soğuk zemine basarak bir süre olduğu yerde kaldı. Nereye bakacağını şaşırmıştı. “Neredesin? Nerede?” Dudaklarından fısıltılar dökülüyordu.

Görünürde bir şey yoktu ve tek bir ses bile işitilmiyordu...

Aratov etrafına baktı, odayı dolduran zayıf ışığın muhtemelen gece uyuduğu sırada Platoşa'nın önüne bir kâğıt gererek köşeye koyduğu idare lambasından geldiğini fark etti. Burnuna bir tütsü kokusu da geldi... Muhtemelen bu da Platoşa'nın işiydi.

Hızlıca giyindi. Yatakta kalıp uyumanın bir manası yoktu. Sonra odanın ortasında durup ellerini kavuşturdu. Klara'nın varlığına dair hissi hiç bu kadar kuvvetli olmamıştı.

Alçak sesle, ancak efsunlu sözlerin dile getirildiği törensel bir yavaşlıkla konuşmaya başladı.

— Klara, —dedi Aratov,— eğer gerçekten buradaysan, eğer beni görüyorsan, beni iştಿಯorsan ortaya çık! Üzerimde hissettiğim bu güç sana aitse ortaya çık! Seni geri çevirdiğim ve anlayamadığım için ne kadar pişman olduğumu görüyorsan ortaya çık! Eğer bu iştಿಯdiğim senin sesinse, eğer beni hükümü altına alan his aşksa, eğer bugüne dek bir kadını ne tanımış ne de sevmiş olan benim seni sevdiğimden artık eminsen, eğer ölümünden sonra seni tutkuyla ve karşı konulamaz bir surette sevmeye başladığımı biliyorsan ve aklımı kaçırmamı istemiyorsan ortaya çık Klara!

Aratov bu son sözcüğü söylemeye fırsat bulamadan, bir anda, tıpkı o gün bulvarda olduğu gibi arkasından birinin yaklaştığını ve elini omzuna koyduğunu hissetti. Başını çevirdi ve kimseyi göremedi. Fakat Klara'nın orada olduğu hissi öylesine açık, öylesine şüphe götürmezdi ki tekrar etrafına bakındı...

Bu da nesi? İki adım ötesinde, koltuğunda siyahlar içinde bir kadın oturuyordu. Başını stereoskoptaki gibi bir yana eğmişti... Bu o! Bu Klara! Fakat ne kadar ciddi ve kederli bir yüz!

Aratov yavaşça dizlerinin üstüne çöktü. Evet, o halde haklıydı: Ne korku, ne sevinç, ne de şaşkınlık içindeydi... Kalbi bile daha yavaş çarpıyordu. Yalnızca tek bir şeyin bilincindeydi, tek bir hissi vardı: A! Nihayet! Nihayet!

— Klara, —diye söze başladı Aratov güçsüz fakat sakin bir sesle.— Niçin bana bakmıyorsun? Bu sensin, biliyorum... Ama yine de hayalgücümün buna benzer bir şey yarattığını da düşünebilirim... (Eliyle stereoskopu işaret etti.) Bana bunun sen olduğunu kanıtla... Bana yüzünü dön, bak bana, Klara!

Klara'nın eli yavaşça aşağıya doğru kaydı... Ve yine düştü.

— Klara! Klara! Yüzünü dön bana!

Klara'nın başı yavaşça çevrildi, gözkapakları aralandı ve simsiyah gözbebeklerini Aratov'un üzerine dikti.

Aratov birkaç adım geriledi ve ağzından yavaş ve titrek bir ses çıktı:

— A!

Klara dikkatle ona bakıyordu... Ancak gözleri ve hatları o eski düşünceli, ciddi ve neredeyse memnuniyetsiz ifadeyi muhafaza ediyordu. Sabah dinletisinin olduğu gün, Aratov'u görmesinden önce yüzündeki bu aynı ifadeyle sahneye çıkmıştı. Sonra yine o günkü gibi birden kızardı, yüzüne bir canlılık geldi, gözleri parladı ve sevinç dolu, muzaffer bir gülümseme dudaklarını araladı...

— Bağışlandım! —Aratov bağırdı.— Sen kazandın... Al beni! Seninim işte, sen de benim!

Aratov Klara'nın üzerine doğru atıldı, bu gülümseyen ve zafer kutlayan dudakları öpmek istemişti ve öptü de, dudaklarının sıcak dokunuşunu, hatta Klara'nın dişlerinin nemli serinliğini hissetti. Yarı karanlık odada coşkulu bir çığlık yankılandı.

Koşarak içeri giren Platonida İvanovna onu baygın buldu. Dizlerinin üstündeydi, başı koltuğa düşmüştü, ileri doğ-

ru uzattığı elleri dermansızca sarkıyordu, solgun yüzü sonsuz bir mutluluğun heyecanı içindeydi.

Platonida İvanovna kendini Aratov'un yanına attı, ona sarıldı ve dili dolaşarak:

— Yaşa! Yaşenka! Yaşa'cığım! —dedi.

Platonida İvanovna kemikli elleriyle onu doğrultmayı denedi... Aratov kımıldamıyordu. Platonida İvanovna çıldırmışçasına bağırmaya başladı. Hizmetçi kadın koşarak geldi. İkisi beraber Aratov'u karga tulumba kaldırıp oturtular, yüzüne su çarptılar, hem de kutsal sudan...

Aratov kendine gelmişti. Ancak halasının soruları karşısında yalnızca gülümsedi, hem de öyle mutlu gülümsedi ki halası daha da endişelendi. İkide bir kendine ve Aratov'a haç çıkarıyordu... Nihayet Aratov halasının elini üstünden çekip aynı mutlu yüz ifadesiyle şöyle dedi:

— Evet Platoşa, neyiniz var?

— Asıl senin neyin var Yaşa'cığım?

— Benim mi? Ben mutluyum... Mutluyum. Hepsi bu. Şimdi ise yatıp uyumak istiyorum. Aratov doğrulmak istedi, ancak bacaklarında ve bütün vücudunda öyle bir halsizlik hissetti ki halasının ve hizmetçi kadının yardımı olmadan üstünü dahi değiştirecek hali yoktu. Yatağa girecek hali de. Ama çok geçmeden yüzündeki o mutlu heyecan ifadesini koruyarak uykuya daldı. Ancak benzi çok solgundu.

XVIII

Platonida İvanovna ertesi sabah odasına girdiğinde Aratov hâlâ aynı vaziyetteydi... Fakat halsizliği geçmemişti ve yatakta kalmayı tercih etti. Özellikle benzindeki solgunluk Platonida İvanovna'nın hoşuna gitmedi. "Neler oluyor Tanrım!" diye geçiriyordu içinden. "Yüzündeki kan çekilmiş, çorbayı da geri çeviriyor, anca yatıp gülüyor ve sapasağlam olduğuna inanmamızı istiyor." Aratov kahvaltı etmeyi de reddetmişti. Platonida İvanovna, "Ne oluyorsun böyle Yaşa?" diye sordu. "Bütün gün böyle yatmak niyetinde misin?" Aratov güler yüzle, "Öyle olsa ne çıkar?" diye cevap verdi. Bu güler yüzlülük de Platonida İvanovna'nın hoşuna gitmedi. Aratov'da kendisi için pek hayırlı ve büyük bir sırrı öğrenen ve onu kıskançlıkla saklayan birinin hali vardı. Geceyi sabırsızlıkla değil, ama merakla bekliyordu. Kendi kendine, "Sırada ne var? Ne olacak?" diye soruyordu. Şaşırp hayrete düşmeyi bırakmıştı. Klara ile temas kuracağından şüphesi yoktu. Birbirlerini sevdiklerinden de şüphe etmiyordu. Yalnızca... böyle bir sevginin sonu nereye varabilirdi ki? Birden o öpücüğü anımsadı. O fevkalade serinlik hızlıca ve tatlı tatlı bütün uzuvlarında dolaştı. "Romeo ve Juliet bile böyle öpüşmemiştir," diye düşündü. "Ama bir dahaki sefere daha iyi dayanacağım... Ona sahip olacağım. Siyah saçlarında küçük güller takılı tacıyla gelecek..."

Peki ya sonra? Birlikte yaşayamayız sonuçta değil mi? O halde onunla olabilmem için ölmem mi gerekecek? Bunun için gelmemiş miydi ve beni böyle almak istemiyor muydu?

Ne yapalım? Ölmekse gerekli olan, hayhay! Ölüm beni hiç korkutmuyor artık. Beni yok edemez, öyle değil mi? Aksine yalnızca öyle ve yalnızca orada mutlu olacağım... Hayatta hiç olmadığım gibi ve onun da olmadığı gibi... Her ikimiz de el değmemişiz! Ah, şu öpücük!

Platonida İvanovna ikide bir Aratov'un odasına geliyor, sorularıyla onu rahatsız etmiyor, yalnızca bakıp mırıldanıyor, iç çekiyor ve tekrar kendi odasına çekiliyordu. Aratov şimdi de öğle yemeğini geri çevirmişti. İhtiyar kadın kendisine yalnızca bir Almanla evli olup içki içmediği için güven beslediği bölge hekiminin yolunu tuttu. Halası hekimi getirdiğinde Aratov şaşırmıştı, ancak Platonida İvanovna ondan Paramon Paramoniç'in (hekimin adı) kendisini muayene etmesine izin vermesini öyle ısrarla istedi ki –en azından onun hatırı için– Aratov kabul etti. Paramon Paramoniç, Aratov'un nabzını dinledi, diline baktı, bir şeyler sordu ve nihayet göğsünü dinlemesi gerektiğini söyledi. Aratov öyle itaatkâr bir ruh hali içindeydi ki buna da rıza gösterdi. Hekim Aratov'un göğsünü nazıkçe açtı, nazıkçe vurdu, dinledi ve biraz da homurdandıktan sonra bir damla ve şurup yazdı, ama en önemlisi sakin olmasını ve heyecana sebebiyet verecek şeylerden uzak durmasını tavsiye etti. “Şu işe bak!” diye düşündü Aratov... “Eh, biraz geç kaldın kardeşim!”

Platonida İvanovna kapı eşiğinde Paramon Paramoniç'e üç rublelik kâğıt parayı uzatırken, “Yaşa'nın nesi var?” diye sordu. Bölge hekimi özellikle üniforma giyenleri olmak üzere günümüzün bütün hekimleri gibi bilimsel terimlerle caka satmayı seviyordu, Platonida İvanovna'ya yeğeninde nevrotik kardialjinin tüm dioptrik belirtileri ve bir de febris bulunduğunu söyledi. “Ama efendi benim anlayacağım dilden konuş,” diye araya girdi Platonida İvanovna, “Latince ile

gözümü korkutma, eczanede değilsin!” – “Kalbi iyi değil, biraz da ateşi var...” dedi hekim ve sakın kalıp kendini sakınması konusundaki tavsiyesini tekrarladı. Platonida İvanovna (yine Latince konuşma der gibi bakarak) sertçe, “Tehlikeli bir şey yok, değil mi?” diye sordu.

— Şimdilik yok!

Doktor gitmiş, Platonida İvanovna ise altüst olmuştu. Yine de ricalarına rağmen Aratov’un içmediği ilaçları aldır-mak için eczaneye birilerini yolladı. Aratov bitki çayını iç-meyi de reddetmişti. Halasına, “Neden bu kadar endişeleni-yorsunuz cancağızım?” diyordu. “Sizi temin ederim ki şu an dünyanın en sağlıklı ve en mutlu insanı benim!” Platonida İvanovna ise yalnızca başını sallıyordu. Akşama doğru Ara-tov hafif ateşlendi, ama yine de halasının yanında kalmama-sı, odasına gidip uyuması konusunda ısrarcı oldu. Platonida İvanovna söyleneni yaptı, fakat ne giysilerini çıkardı, ne de yatağa girdi; koltuğuna oturdu ve kulağı yan odada, sürekli duasını mırıldanıp durdu.

Tam uyuyacakken birden korkunç ve tiz bir çığlık sesiyle uyandı. Yerinden fırlayıp Aratov’un odasına koştu, onu çünkü gibi yerde yatarken buldu.

Fakat ne kadar uğraşılsa da Aratov önceki gün oldu-ğu gibi kendine gelemedi. Aynı gece kalbinden rahatsızlandı, ateşi yükseldi.

Birkaç gün sonra öldü.

Aratov’un ikinci baygınlığı tuhaf hadiselerle birlikte ya-şanmıştı. Onu yerden kaldırıp yatırdıklarında yumruğunu sıktağı sağ elinde bir tutam siyah kadın saçı buldular. Bu saçlar neyin nesiydi? Anna Semyonavna’da Klara’dan kalan böyle bir tutam saç vardı, ama kendisi için bu kadar kıymetli bir şeyi ne diye Aratov’a verecekti ki? Bir şekilde hatıra def-terinin arasına koymuş ve farkında olmadan vermiş olabilir miydi?

Aratov zehri içtikten sonra ölüm döşeğinde sayıklarken kendine Romeo diyordu... hükmü verilmiş kusursuz bir evlilikten ve hazzın ne demek olduğunu artık bildiğinden bahsediyordu. Aratov'un biraz kendine geldiğinde halasını yatağının başında görüp şu sözleri söylediği an Platoşa için özellikle korkunçtu:

— Hala niçin ağlıyorsun? Ölmem gerektiği için mi? Aşkın ölümden güçlü olduğunu bilmez misin? Ölüm! Ölüm, nerede senin zehirli iğnen? Ağlamak yok, aksine mutlu olmalısın, tıpkı benim gibi...

Ardından son nefesini vermekte olan bu insanın yüzü zavallı ihtiyarı dehşete düşüren mutlu bir gülümsemeyle tekrar aydınlandı.

Sheridan Le Fanu (1814-1873): İrlanda edebiyatının en değerli isimlerindendir. Hukuk eğitimi almasına rağmen gazetecilik, yazarlık ve dergi editörlüğü yapmıştır. Çocukluğundan itibaren ilgisini çeken demonoloji, gizemli sanatlar ve folklora dair kitaplardan etkilenmiş, bu ilgisini İrlanda masallarının doğaüstü unsurlarıyla harmanlayarak İngilizce yazılmış en güzel hayalet hikâyelerinden bazılarını yaratmıştır. The Cock and Anchor, Uncle Silas, Wylder's Hand gibi ünlü romanlarının yanı sıra dehşet ve doğaüstü unsurlar içeren hikâyeleriyle başta James Joyce olmak üzere pek çok yazarı etkilemiştir. Carmilla, Sheridan Le Fanu'nun en iyi bilinen hikâyelerinden ve vampir edebiyatının öncülerindendir. Bram Stoker'ın Dracula'sından yirmi altı yıl önce yazılmış ve türün başlıca esin kaynaklarından biri olmuştur. Bu tür içerisinde bir kadın vampir karakteri içermesi bakımından ayrıca ilgi çekicidir. Vampir mitinin günümüze dek gelmesine vesile olan bu klasik metin pek çok kez sinema ve televizyona da uyarlanmıştır.

Yiğit Yavuz (1970): Radyo yayıncısı, yazar ve çevirmen. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. 1989'dan beri TRT'de çalışıyor, 2005'ten beri kitap çevirmenliği yapıyor. Jack London, Vladimir Nabokov gibi önemli yazarların çeşitli eserlerini, bilhassa XX. yüzyılın önde gelen romanlarından Solgun Ateş'i dilimize kazandırdı. Çeşitli dergilerde yazılar yazmaktadır. Radyonun Abece'si isimli telif bir kitabı vardır.

KDV dahil fiyatı
10 TL